

اینترنت در زنجیر

کنترل پنهان و فزآینده بر کاربران ایرانی
و تغییر روش های کنترل آنلاین

© ۱۳۹۳ حق طبع و نشر توسط کمیته بین المللی حقوق بشر در ایران محفوظ است.
کلیه حقوق محفوظ است. چاپ و انتشار این گزارش و یا بخش هایی از آن با اجازه قبلی و یا ذکر منبع مجاز است.

درباره ما

کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران یک سازمان غیرسیاسی، مستقل و غیر انتفاعی حقوق بشری است که دفتر آن در نیویورک واقع شده است و فعالیت های آن در ایالات متحده، اروپا و آمریکای لاتین مشغول متمرکز است.

ماموریت کمپین ارتقاء حقوق بشر و تضمین فرهنگ احترام برای کرامت انسانی و حقوق همه مردم و پاسخگو نگهداشتن مسئولان ایرانی نسبت به تعهدات قانونی داخلی و بین المللی شان است.

کمپین موارد نقض حقوق بشر در ایران را از طریق منابع دست اول و اصلی درون کشور مستند میسازد و بیانیه ها، درخواستهای کمک، گزارش های خبری، تولیدات چندرسانه ای و گزارشات تفصیلی خود را به زبان های فارسی و انگلیسی منتشر میکند. کمپین با دولتهای کشورهای مختلف و موسسات بین دولتی برای تاثیرگذاری در مسیر سیاست گذاری های مربوط به حوزه حقوق بشر در سطوح مختلف در ارتباط است و برای بهبود وضعیت از طریق اهرم ها و مکانیسم های موجود در عرصه بین المللی استفاده می کند و همچنین با گستره وسیعی از سازمان های جامعه مدنی در خصوص استراتژی هایی با تمرکز بر حمایت از جامعه مدنی و بهبود بخشیدن به حقوق بشر در ایران همکاری می کند.

اینترنت در زنجیر

کنترل پنهان و فزاینده بر کاربران ایرانی
و تغییر روش های کنترل آنلاین

کمیته بین المللی
حقوق بشر در ایران

persian.iranhumanrights.org

فهرست مطالب

۸	■ خلاصه اجرایی
۱۴	■ مقدمه‌ای بر سانسور و فیلترینگ
۱۹	■ شبکه ملی اطلاعات ایران (اینترنت ملی)
۱۹	□ تاریخچه
۲۰	■ اجزای شبکه ملی اطلاعات
۲۰	□ مرکز داده ملی
۲۰	□ گواهینامه‌های امنیتی ملی
۲۱	□ مرورگر ایرانی
۲۳	□ سیستم عامل ملی
۲۴	□ موتور جستجوی ملی و شبکه‌های اجتماعی
۲۴	□ ایمیل‌های ملی
۲۴	□ وی پی ان بومی (قانونی یا ملی)
۲۵	□ سرعت و بودجه
۲۶	□ پیشرفت
۲۶	■ فیلترینگ اپلیکیشن‌های موبایل و مجوز برای اپلیکیشن‌ها
۲۹	■ نهادهای امنیتی و کاربران اینترنتی
۲۹	□ پلیس فتا
۳۰	□ ارتش سایبری
۳۱	□ برخورد‌های امنیتی با فعالین سایبری
۳۱	□ از کار افتادن سایت «فیلترشد» زیر فشارهای امنیتی
۳۴	■ مذاکره با گوگل برای قبول سیاست‌های ایران و انتقال به داخل کشور
۳۵	■ تحریم‌های دیجیتال
۳۶	■ دولت حسن روحانی و آزادی اینترنت
۴۲	■ نتیجه گیری
۴۳	■ پی نوشت

خلاصه اجرایی

تحقیقات کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر در ایران نشان می‌دهد که دستگاه‌های حکومتی و دولتی در ایران طی یک سال گذشته با استفاده از اعمال سیاست‌ها و اجرای برنامه‌های مختلف، تلاش فزاینده‌ای را برای کنترل دسترسی به ارتباطات اینترنتی کاربران ایرانی، محدود کردن دسترسی آنان به اینترنت جهانی و همچنین برخورد با فعالان حوزه اینترنتی انجام داده‌اند.

در گزارش «اینترنت در زنجیر: کنترل پنهان و فزاینده بر کاربران و تغییر روش‌های کنترل آنلاین»، کمیسیون با بررسی داده‌های آنلاین، اظهارات مقامات ایرانی، جمع‌آوری شواهد و اطلاعات در خصوص سیاست‌های مرتبط با اینترنت و همچنین استفاده از نظر کارشناسان حوزه فن‌آوری اطلاعات، برخی از این برنامه‌ها و سیاست‌های کلی را به تفصیل مورد بررسی قرار داده و تاثیر آن بر کاربران ایرانی و به خصوص افرادی که از اینترنت به عنوان ابزاری برای فعالیت‌های مدنی، اجتماعی، سیاسی و حقوق بشری استفاده می‌کنند، نشان داده است.

این گزارش همچنین بیانگر این واقعیت است که تلاش‌های مقامات دولتی و حکومتی برای محدود کردن دسترسی و همچنین کنترل کاربران همزمان در سه حوزه اتفاق می‌افتد: اول؛ تقویت زیرساخت‌های فنی (افزایش تلاش‌ها برای راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات، صدور گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال، ارائه مرورگر و سیستم عامل ایرانی). دوم؛ فیلترینگ وب سایت‌های اینترنتی و اپلیکیشن‌های تلفن‌های همراه، ارائه [لایحه جرم‌انگاری «وی.پی.ان»](#) توسط پلیس فتا، و در نهایت سوم؛ ارباب و دستگیری فعالان حوزه اینترنتی.

در نتیجه اعمال این برنامه‌ها، مقامات متولی، تلاش می‌کنند به این قابلیت دست یابند که هر زمانی که اراده کنند، قادر باشند دسترسی کاربران را به اینترنت جهانی قطع، از محتوای ارتباطات آنها خبر داشته و اطلاعات مربوط به آن را ذخیره و فعالیت آنلاین افرادی که از اینترنت به عنوان ابزاری برای فعالیت‌های حقوق بشری، سیاسی و اجتماعی استفاده می‌کنند را کنترل کنند.

مقامات ایرانی، در توضیح دلیل راه‌اندازی برخی از این برنامه‌ها همچون شبکه ملی اطلاعات از مواردی همچون دسترسی با سرعت بالاتر و قیمت ارزانتر به اینترنت و نیز برخورداری از امنیت بالاتر آنلاین برای کاربران سخن گفته‌اند. مزیت‌های برشمرده شده، در زمانی که نظام منضبط و قانونی در خصوص رعایت حقوق شهروندی و از جمله رعایت حریم خصوصی در ایران وجود ندارد، عملاً شهروندان را در برابر نهادهای امنیتی و قضایی که با استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده از ارتباطات آنلاین آنها، به تهدید و کنترل و حتی بازداشت آنها اقدام می‌کنند، بسیار آسیب پذیر کرده است.

اگر چه در ایران نهادهای مختلفی متولی امور مربوط به اینترنت هستند، اما بالاترین نهادی که مسوولیت تعیین سیاست‌های کلی فضای مجازی را به عهده دارد «شورای عالی فضای مجازی» نام دارد که مستقیماً به دستور آیت الله علی خامنه‌ای رهبر ایران در سال ۹۰ تشکیل شد.

علاوه بر شورای عالی مجازی، که نقش سیاست‌گذاری‌های کلان را به عهده دارد، مهم‌ترین نهاد مرتبط با نظارت بر فضای مجازی و فیلترینگ وب سایت‌های اینترنتی، شورایی به نام «کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه» است که زیر نظر دادستان کل کشور فعالیت

می‌کند. از ترکیب ۱۳ نفره این گروه، تنها شش نفر عضو دولت یا قوه مجریه هستند و حتی در صورت اینکه همه اعضای دولت هم نظر باشند، توانایی تاثیر گذاری قطعی بر تصمیمات این هیات را ندارند.

«کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه» تهیه محتوا «علیه عفت و اخلاق عمومی»، «علیه مقدسات اسلامی»، «علیه امنیت و آسایش عمومی»، «علیه مقامات و نهادهای دولتی و عمومی» و مواردی از این دست را به عنوان محتوای مجرمانه معرفی کرده است که کلی و تفسیربردار است، و عملاً دست قانون گذار و مجری قانون را برای سلیقه‌ای عمل کردن باز می‌گذارد.

علاوه بر این کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت اطلاعات، وزارت ارشاد، سازمان صداوسیما با عنوان «کمیته تعیین مصادیق پایگاه های اطلاع رسانی رایانه ای غیرمجاز» در سال ۸۱ تشکیل شده است که وب سایت‌هایی که غیرمجاز تشخیص می‌دهد را برای فیلتر شدن و یا برخورد قانونی به وزارت ارتباطات معرفی می‌کند.

علیرغم اینکه این کارگروه مسوولیت مشخص کردن فهرست سایت‌ها و یا اپلیکیشن‌ها و ارائه آن به دفتر دادستان و در نهایت شرکت مخابرات برای فیلتر شدن را به عهده دارد، ولی تا کنون اطلاعات و آمار دقیقی در خصوص تعداد سایت‌ها و اپلیکیشن‌های فیلتر شده وجود ندارد. به علاوه در برخی موارد مقامات دادستانی به صورت مستقیم برای فیلتر کردن وب سایت‌ها اقدام می‌کنند. در سال ۸۷، عبدالصمد خرم آبادی مشاور وقت قوه قضاییه گفت که پنج میلیون وب سایت تا آن زمان فیلتر شده‌اند.

با اینکه موضوع فیلترینگ، یکی از مهمترین مسائل و دغدغه‌های کاربران ایرانی در دسترسی به اینترنت است، اما مهمترین برنامه برای افزایش نفوذ و کنترل دستگاه‌های دولتی بر دسترسی و نحوه استفاده کاربران از اینترنت، پروژه شبکه ملی اطلاعات (اینترنت ملی) است که طی سال‌های گذشته روند اجرایی شدن آن سرعت بیشتری گرفته است و در صورت اجرای کامل آن، عملاً بخش قابل توجهی از ارتباط اینترنتی در ایران از کانال‌هایی صورت خواهد گرفت که نهادهای متولی امکان کامل دسترسی به محتوای این ارتباطات را خواهند داشت.

در صورت راه اندازی «شبکه ملی اطلاعات»، همه ارتباطات کاربران داخل کشور بر روی اینترنت ملی، تحت کنترل کامل نهادهای ناظر قرار می‌گیرد.

به علاوه نهادهای دولتی مرتبط می‌توانند هر زمان که بخواهند ارتباط کاربران را با اینترنت جهانی قطع کنند.

تلاش برای کنترل محتوا بر روی شبکه اینترنت در سال ۸۵ با طرح موضوع «شبکه ملی اطلاعات» آغاز شد. اگر چه این شبکه پس از سالها هنوز راه اندازی نشده و مشخص نیست زمان دقیق راه اندازی آن چه زمانی است، اما طبق برنامه پنج ساله توسعه کشور، این شبکه باید تا پایان سال ۹۴ راه اندازی شود. در صورت راه اندازی «شبکه ملی اطلاعات»، همه ارتباطات کاربران داخل کشور بر روی اینترنت ملی، تحت کنترل کامل نهادهای ناظر قرار می‌گیرد.

به علاوه نهادهای دولتی مرتبط می‌توانند هر زمان که بخواهند ارتباط کاربران را با اینترنت جهانی قطع کنند. همچنین این امکان فراهم خواهد شد که دسترسی کاربران خارج از ایران به بخشی یا همه محتوای تولید شده روی اینترنت در داخل کشور محدود یا حتی قطع شود.

به منظور راه اندازی شبکه ملی اطلاعات (اینترنت ملی)، دولت ایران مراکزی را به عنوان «مرکز داده ملی» در تهران و شهرستان‌ها راه اندازی کرده و خواهد کرد. با آماده شدن این مراکز و راه اندازی این شبکه، همه اطلاعات کاربران ایرانی که از آن استفاده می‌کنند، در دسترس نهادهای مرتبط خواهد بود. در حالی که وقتی کاربران ایرانی اطلاعات خود را بر روی سرورهای خارج از ایران ذخیره

می‌کنند، عملاً امکان دسترسی آن را برای نهادهای دولتی داخل کشور غیر ممکن یا بسیار دشوار می‌کنند.

صدور گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال یکی از دیگر اقداماتی است که به نهادهای متولی این امکان را می‌دهد که تحت شرایطی بتوانند به محتوای ارتباطات کاربران دسترسی داشته باشند. صدور این گواهینامه‌ها بخشی از پروژه راه اندازی شبکه ملی اطلاعات، برای محدود کردن دسترسی کاربران به گواهینامه‌های معتبر جهانی است.

علاوه بر آن این نهادها در برخی مواقع به فیلتر کردن گواهینامه‌های اس.اس.ال جهانی اقدام کرده‌اند. صدور گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال توسط دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی (مثلاً بخش خصوصی یا حتی نهادهای امنیتی-نظامی)، به این معناست که در صورت استفاده کاربران از این گواهینامه‌ها برای اتصال به وب سایت‌های اینترنتی، عملاً محتوای ارتباطات خود را در معرض دسترسی و کنترل این نهادها قرار می‌دهند. برای کاربران عادی اینترنت، عملاً تشخیص اینکه از چه گواهینامه‌هایی استفاده می‌کنند (گواهینامه‌های دولتی ایران یا جهانی)، دشوار است و هر چقدر این استفاده فراگیرتر شود، به صورت تصاعدی کاربران بیشتری در چرخه استفاده از آن قرار می‌گیرند و این گواهینامه‌ها را به نوعی به شکل «گواهینامه‌های مورد اطمینان» (Trusted Certificate) تبدیل می‌کند.

از سوی دیگر، برای مقابله با گواهینامه‌های مورد اعتماد که کاربران از طریق آن به وب‌گردی می‌پردازند، دولت ایران قادر است در هر زمانی به مسدود کردن این گواهینامه‌ها اقدام کند. برای مثال در جریان انتخابات سال ۸۸، بارها دسترسی کاربران اینترنتی به وب سایت‌هایی همچون جی.میل، فیس‌بوک و توییتر از طریق گواهینامه‌های معتبر این وب سایت‌ها، مسدود شد. اگر چه با استفاده از فیلترشکن‌هایی که اتصال مستقیم کاربران را با شبکه اینترنت جهانی امکان پذیر می‌کند، امکان اتصال امن برای آنها فراهم می‌شد. فیلترشکن‌ها که طی سالهای گذشته در ایران برای دور زدن محدودیت‌های فیلترینگ توسط کاربران ایرانی استفاده می‌شود، عملاً یک تونل بین کامپیوتر کاربر با اینترنت جهانی برقرار می‌کند.

صدور گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال توسط دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی به این معناست که در صورت استفاده کاربران از این گواهینامه‌ها برای اتصال به وب سایت‌های اینترنتی، عملاً محتوای ارتباطات خود را در معرض دسترسی و کنترل این نهادها قرار می‌دهند.

دو روش برای برای انتشار و فراگیر کردن استفاده از گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال که توسط منابع داخل ایران صادر می‌شود وجود دارد: یکی مرورگر ایرانی و دوم سیستم عامل ملی. به این ترتیب که گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال درون مرورگرها و همچنین سیستم عامل تعبیه شده است و هر کاربری که از سیستم عامل و یا مرورگر ایرانی استفاده کند، عملاً از چنین گواهینامه‌های امنیتی برای ارتباطات خود استفاده می‌کند و با توجه به اینکه این گواهینامه‌ها و همچنین مرورگر و سیستم عامل توسط نهادهای حکومتی صادر و تکثیر می‌شود، خود را در معرض شنود و یا کنترل ارتباطاتش قرار می‌دهد.

به منظور فراگیر کردن استفاده از سیستم عامل ملی، در ۱۸ شهریور سال ۹۲ هیات دولت استفاده از سیستم عامل ویندوز را در ادارات دولتی ممنوع کرد. بر اساس این مصوبه، دستگاه‌های اجرایی کشور باید در مدت شش ماه کامپیوترهای خود را از نرم افزارهای مایکروسافت به سیستم‌های لینوکس تغییر دهند. مصوبه مشابهی هم در سال ۹۱ برای استفاده از ای.میل ملی توسط همه دستگاه‌های اجرایی کشور وجود دارد که به موجب آن آنها را ملزم به استفاده از ایمیل‌هایی با آدرس دات ای.آر یا پست دات ای.آر و chmail می‌کند.

تا کنون گزارشی در خصوص موفقیت اجرای این دو مصوبه منتشر نشده است، اما چنین اقدامی نشان دهنده تلاش برای توسعه و انتشار سیستم عامل ملی و مطمئن شدن از اینکه ارتباطات کاربران در فضایی قابل کنترل نهادهای حکومتی رخ می دهد است.

در راستای توسعه شبکه ملی اطلاعات، مقامات ایرانی وعده داده بودند که تا اردیبهشت سال ۹۲ فاز دوم سیستم عامل بومی «زمین» با هدف هماهنگ سازی این سیستم عامل با فن آوری رایانش ابری (Cloud Data Process) و نیز اجرای طراحی سیستم عامل دسک تاپ اجرایی شود. اگر چه راه اندازی چنین سرویسی توسط شرکت های بزرگ در دنیا مرسوم است تا امکانات بیشتری را برای کاربران فراهم کنند، اما با توجه به فقدان نظام قانونی و اجرایی برای حفظ حریم شخصی کاربران و همچنین نفوذ دستگاه های امنیتی و اطلاعاتی و قضایی بر شرکت هایی که چنین خدماتی را ارائه می کنند، عملا کاربرانی که اطلاعات خود را بر روی چنین سرویسی قرار بدهند، به این معناست که عملا اطلاعات خود را با این نهادها به اشتراک می گذارند.

همزمان با توسعه شبکه ملی اطلاعات، همچنین سیاست محدود کردن دسترسی کاربران به اینترنت جهانی دنبال می شود. نهادهای مرتبط با بستن پورت های وی.پی.ان که عمدتا توسط بخش خصوصی ارائه می شد و ارتباط مستقیم کاربران را با اینترنت جهانی برقرار می کرد عملا روز به روز آزادی دسترسی کاربران را دشوارتر کرده اند. در اسفند ماه سال ۹۱ مهدی اخوان بهابادی دبیر شورای فضای مجازی، خبر از بسته شدن پورت های وی.پی.ان و ایجاد سرویسی که وی از آن به عنوان «وی.پی.ان قانونی» نام برده داد. از آن زمان تا کنون کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران گزارش های متعددی را بررسی و دریافت کرده است که نشان می دهد وی.پی.ان های غیردولتی در مواردی به صورت مقطعی بسته شده اند. علاوه بر بستن وی.پی.ان ها، نهادهای مرتبط به صورت دائمی مسیرهای دسترسی به سرورهای فیلترشکن های پرطرفدار مانند سایفون را قطع کرده اند.

بررسی های کمپین نشان می دهد که ترغیب مسوولین برای اینکه کاربران از وی.پی.ان هایی که توسط یک نهاد دولتی (شرکت ارتباطات زیرساخت زیرمجموعه وزارت ارتباطات) تهیه می شود استفاده کنند، طی ماه های گذشته با استقبال کاربران ایرانی مواجه نشده است. دلیل عمده آن این است که استفاده کاربران از وی.پی.ان، عمدتا برای دسترسی به وب سایت هایی است که فیلتر هستند. وب سایت های فیلترشده در وی.پی.ان های دولتی همچنان فیلتر هستند.

علاوه بر فیلتر کردن وب سایت های اینترنتی، طی یک سال گذشته برای اولین بار اپلیکیشن های موبایل همچون «وی چت»، «واتس اپ»، «تانگو» و «وایبر» نیز توسط کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه فیلتر شد. برای مثال «وی چت» در دی ماه فیلتر شد و تا زمان انتشار این گزارش همچنان فیلتر است. اما اپلیکیشن های وایبر، واتس اپ پس از مدتی از فیلتر خارج شد.

فیلترینگ اپلیکیشن واتس اپ که در ایران کاربران بسیاری از آن استفاده می کردند انعکاس زیادی در رسانه های داخلی و خارجی ایران داشت و تنها چند روز پس از فیلترینگ آن، حسن روحانی رییس جمهور ایران از وزیر ارتباطات خود خواست که فیلترینگ این اپلیکیشن متوقف شود.

اگر چه در تاریخ ۲۸ خرداد یکی از اعضای کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه گفت که «فعلا برنامه ای برای مسدود کردن شبکه های اجتماعی مبتنی بر موبایل نداریم.» او همچنین گفت که «با توجه به نگرانی رییس جمهور و مسائلی که درخصوص فیلترینگ واتس اپ مطرح شده بود در آخرین جلسه کارگروه رای گیری صورت گرفت که براساس آن فیلترینگ واتس اپ متوقف خواهد شد.» او در مورد اینستاگرام هم گفت که فیلترینگ این شبکه نیز متوقف شد.

در کنار سیاست های اعمال شده که تقویت ساختارهای اینترنتی را برای نظارت و کنترل و همچنین محدود کردن میزان و نحوه دسترسی کاربران به اینترنت مد نظر دارد، از سال ۸۹ نیروی انتظامی با تشکیل «پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات (فتا)» برای محدود کردن فعالان مدنی و سیاسی و حتی شهروندانی که عقاید و نظرات خود را به صورت آنلاین و روی شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک منتشر می کنند، اقدام کرده است.

بنابر گزارش ها و اظهارات منابع مختلفی که با کمپین صحبت کرده اند، یکی از فعالیت های پلیس فتا بعد از تشکیل رصد کردن فعالیت های اینترنتی فعالان مدنی و سیاسی و در برخی موارد احضار و دستگیری افراد به خاطر فعالیت های آنلاین آنها بوده است.

یکی از جنجالی‌ترین حوادثی که نام پلیس فتا را بیش از پیش مطرح کرد، زمانی بود که پس از دستگیری ستار بهشتی وبلاگ نویس ساوه‌ای، ۳۵ ساله، او در جریان بازجویی بر اثر فشار شکنجه در حین بازجویی جان خود را از دست داد. خانواده مرحوم بهشتی به **کمپین**^۲ گفتند این وبلاگ نویس که در تاریخ ۹ آبان ۱۳۹۱ توسط پلیس فتا بازداشت شد، زیر شکنجه پلیس فتا جان خود را از دست داده است.

این پلیس که به عنوان پلیس سایبری نیز شناخته می‌شود یکی از اهرم‌های فشار بر کاربران و شرکتهای خدمات اینترنتی است. برای مثال، یک شرکت ارائه کننده خدمات اینترنتی، شرکت بیان در تهران، **افشا**^۳ کرده است که پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ناجا (فتا) برای اخذ اطلاعات شخصی یک وبلاگر اقدام به تهدید این شرکت کرده است. این شرکت مدعی شد که برای ارائه نکردن این اطلاعات به سازمانی که مطابق قانون شرایط کسب این اطلاعات را ندارد مقاومت کرده است.

بازداشت و زندانی فعالان حوزه اینترنتی یکی از اقداماتی است که طی سال‌های گذشته روز به روز شدت بیشتری پیدا کرده است. دستگیری عوامل وب سایت نارنجی و همچنین بازداشت فعالان سایبری و یا مسدود کردن برخی وب سایت‌ها نمونه‌های از چنین برخوردهایی است.

در وبسایت شرکت بیان متن و تصویر چهار نامه که بین پلیس فتا و شرکت بیان رد و بدل شده، منتشر شده است. در نامه مورخ اول اردیبهشت ۱۳۹۳، پلیس فتا از مدیریت این شرکت می‌خواهد تا به قید فوریت مشخصات مربوط به سوابق فعالیت یک کاربر را «جهت بهره برداری لازم به این پلیس» اعلام دارد.

بازداشت و زندانی کردن فعالان حوزه اینترنتی یکی از اقداماتی است که طی سال‌های گذشته روز به روز شدت بیشتری پیدا کرده است. دستگیری عوامل وب سایت نارنجی و همچنین بازداشت فعالان سایبری و یا مسدود کردن برخی وب سایت‌ها نمونه‌ای از چنین برخوردهایی است.

سایت نارنجی عمدتاً در زمینه تحلیل گجت‌ها و ابزارهای جدید در دنیای تکنولوژی فعالیت می‌کرد. این سایت در خبر کوتاهی که در تاریخ ۱۲ آذر ۱۳۹۲ روی وب سایت خود قرار داد اعلام کرد که اعضای این سایت توسط سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بازداشت شدند و بازداشت شده‌ها را علی‌اصغر هنرمند، عباس واحدی، علیرضا وزیری، نسیم نیکمهر، ملیحه نخعی، محمدحسین موسی‌زاده و سارا سجادیپور از اعضای تیم فنی و تحریریه نارنجی معرفی کرده بود.

این اعضا مجبور به **اعتراف تلویزیونی**^۴ شدند و همه آنها پس از ماه‌ها زندانی با تودیع وثیقه آزاد شدند و در انتظار برگزاری دادگاه به سر می‌برند.

همچنین **دادستان** عمومی^۵ و انقلاب کرمان روز ۲۹ خرداد ماه اعلام کرد که یازده نفر از فعالان سایبری شهر کرمان در دادگاهی از یک تا ۱۱ سال زندان محکوم شدند. یدالله موحد اگرچه نام متهمان و شعبه دادگاه را در این خبر مسکوت گذاشت اما اشاره کرد که این ۱۱ زندانی مربوط به پرونده «پات شرق گواشیر» بوده‌اند. شرکت فن‌آوری پات شرق گواشیر نام شرکت مالک وب سایت نارنجی است که هفت نفر از کارکنان آن در آذر ماه ۱۳۹۲ دستگیر شدند. با این حال هنوز از هویت چهار نفر دیگر این پرونده که دادستان کرمان از آن صحبت کرده اطلاعی در دست نیست.

مروری بر گفته‌های مسوولان دولتی نشان می‌دهد که با روی کار آمدن دولت حسن روحانی اعضای کابینه وی رویکرد متفاوت و

مثبت‌تری در مورد شبکه ملی اطلاعات و استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی نسبت به دولت قبلی مشهود است. در واقع دولت در کلام چنین وعده داده است که اینترنت بازتر و نیز ضرورت افزایش پهنای باند اینترنت را مد نظر خواهد داشت و اقدامات اولیه‌ای نیز در این راستا آغاز کرده است.

دولت حسن روحانی در راستای عمل به وعده خود برای افزایش سرعت اینترنت با خارج کردن مجوز نسل سوم و چهارم اینترنت از حالت انحصاری که فقط در اختیار شرکت رایتل بود، این مجوز را به تمام شرکت‌های ارائه دهنده اینترنت برای گوشی‌های موبایل اعطا کرد. اعطای این مجوز با مخالفت‌های بسیاری در بین محافظه کاران در مجلس شورای اسلامی و مراجع سنتی ایران روبه رو شد.

همزمان با پیچیده شدن راههای رصد کردن و نظارت بر فعالیت های آنلاین که توسط دستگاه‌های دولتی و حکومتی دنبال می‌شود، یافتن مسیرهایی که کاربران ایرانی بتوانند از مسیره های امن به ارتباط اینترنتی با دیگر کاربران در داخل و کشور اقدام کنند نیز بیش از پیش اهمیت خود را نشان می‌دهد

ولی با این حال به نظر می‌رسد ضرورت فشار نهادهای مدنی داخل و خارج کشور بر پیگیری وعده‌ها تا تحقق آنها انکار ناپذیر است. به علاوه فعالیت سازمان‌ها و فعالان مدنی برای نورانداختن بر تحولات حوزه اینترنت که بر روی امنیت کاربران ایرانی تاثیر به سزایی می‌گذراند و در بسیاری از موارد آنها را در برابر نهادهای ناظر به خاطر فعالیت های مدنی، سیاسی و حتی دانشگاهی آسیب پذیر می‌کند، بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

همزمان با پیچیده شدن راههای رصد کردن و نظارت بر فعالیت های آنلاین که توسط دستگاه‌های دولتی و حکومتی دنبال می‌شود، یافتن مسیرهایی که کاربران ایرانی بتوانند از مسیره های امن به ارتباط اینترنتی با دیگر کاربران در داخل و کشور اقدام کنند نیز بیش از پیش اهمیت خود را نشان می‌دهد.

به علاوه نهادهای بین‌المللی نیز با گوشزد کردن تعهدات بین‌المللی ایران در احترام به حریم خصوصی و آزادی‌های فردی و اجتماعی، باید مقامات ایرانی را نسبت به نقض حقوق افراد توسط نهادهای ناظر، قضایی و امنیتی پاسخگو نگه‌دارند.

مقدمه‌ای بر سانسور و فیلترینگ

اینترنت در ایران در سال ۱۳۷۲^۶ با مهیا شدن خدمات دایر آپ برای عموم قابل دسترس شد. طی چند سال پس از آن نظام مشخصی برای فیلتر کردن سایت‌های اینترنتی وجود نداشت و به صورت موردی سایت‌های سیاسی و یا منتقدان دولتی فیلتر می‌شد.

در خرداد ماه سال ۸۰، سیاست‌های کلی شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای از سوی رهبر ایران تصویب و ابلاغ شد. پس از آن بود که محدودسازی سیستماتیک در دسترسی به نشانی‌های اینترنتی از طریق پالایش یا فیلترینگ در ایران با تصویب مقررات و ضوابط شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی آغاز شد «[مصادیق فعالیت‌های اینترنتی غیرمجاز](#)»^۷ توسط مجلس شورای اسلامی معین شد. یک سال بعد «[کمیته مصادیق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای غیرمجاز](#)»^۸ تشکیل شد.

به دلیل اینکه روند مسدود کردن یک وبسایت [باید طی روندی قضایی](#)^۹ انجام شود در سال ۱۳۸۲ در کنار «کمیته مصادیق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای غیرمجاز»، «دفتر اینترنت دادستانی» از سوی «دادستانی تهران» راه‌اندازی شد.

در دوره دوم ریاست جمهوری سید محمد خاتمی (۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴)، روند فیلتر کردن سایت‌های اینترنتی و برخورد با وبلاگ‌نویسان و برخی از افرادی که به تولید محتوای اینترنتی اقدام می‌کردند توسط قوه قضاییه و دیگر نهادهای امنیتی همچون حفاظت اطلاعات قوه قضاییه و پلیس و همچنین وزارت اطلاعات شدت پیدا کرد. برای مثال در سال ۱۳۸۲^{۱۰} سینا مطلبی، روزنامه‌نگار، به دلیل نوشتن مطالبی روی وبلاگ شخصی خود به نام «وبگرد» دستگیر و زندانی شد. در سال ۸۳ جمعی از روزنامه‌نگاران و وبلاگ‌نویسان به خاطر آنچه در فضای اینترنتی و بدون سانسور منتشر می‌کردند در پرونده‌ای که به نام «[پرونده وبلاگ‌نویسان](#)»^{۱۱} معروف شد، به صورت دسته جمعی دستگیر شدند و مدتی را در زندان سپری کردند.

با این وجود مقامات ایرانی از همان ابتدا از قبول موضوع فیلتر کردن و سانسور اینترنتی سرباز زده‌اند. برای مثال در جریان کنفرانس جهانی «جامعه اطلاعاتی» (World Summit on Information Society - WSIS) در شهر ژنو در سال ۱۳۸۲، وقتی خبرنگاران از محمد خاتمی رییس‌جمهور ایران در جریان کنفرانس مطبوعاتی درخصوص سانسور اینترنتی سوال کردند وی گفت که در ایران سانسور وجود ندارد. همان زمان بسیاری از وبسایت‌های خبری سیاسی خارج از کشور در داخل کشور فیلتر بودند.

در مرداد ۸۵، دولت محمود احمدی‌نژاد آیین‌نامه «[سامان‌دهی فعالیت سایت‌های اینترنتی](#)»^{۱۲} را ابلاغ کرد. بر اساس این آیین‌نامه، همه وبسایت‌های اینترنتی باید در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به ثبت برسند.

اندک اندک نهادهایی که عملاً به نهادینه کردن سانسور اینترنتی می‌پرداختند تثبیت شدند؛ در سال ۱۳۸۸ قانون [جرایم رایانه‌ای](#)^{۱۳} تصویب و «کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه رایانه‌ای» تشکیل شد و مسوولیت تعیین موارد فیلترینگ را به عهده گرفت.

کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه رایانه‌ای بر اساس ماده ۲۱ قانون جرائم رایانه‌ای و بر اساس قوانین موضوعه از جمله قانون مجازات اسلامی، قانون مطبوعات و قانون جرائم رایانه‌ای و نیز مصوبات شورای عالی امنیت ملی مجموعه‌ای از [محتواها را مجرمانه](#)^{۱۵}

- محتوا علیه عفت و اخلاق عمومی
- محتوا علیه مقدسات اسلامی
- محتوا علیه امنیت و آسایش عمومی
- محتوا علیه مقامات و نهادهای دولتی و عمومی
- محتوایی که برای ارتکاب جرایم رایانه‌ای به کار می‌رود (محتوا مرتبط با جرایم رایانه‌ای)
- محتوایی که تحریک، ترغیب، یا دعوت به ارتکاب جرم می‌کند (محتوای مرتبط با سایر جرایم)
- محتوا مجرمانه مربوط به امور سمعی و بصری و مالکیت معنوی
- محتوای مجرمانه مرتبط با انتخابات مجلس شورای اسلامی
- محتوای مجرمانه مرتبط با انتخابات ریاست جمهوری

اعلام کرده که عبارت اند از:

موارد فوق، همچون قانون مطبوعات، کلی، تفسیربردار و مبهم بوده و عملاً دست قانون‌گذار و مجری قانون را برای اعمال سلیقه‌ای قانون باز می‌گذارد و محدودیت‌های جدی برای کاربران اینترنتی در تولید محتوا در اینترنت به وجود می‌آورد. چرا که برای مثال محتوا علیه عفت عمومی و اخلاق عمومی یا مقدسات اسلامی و یا محتوا علیه مقامات و نهادهای دولتی و عمومی، مصادیق مشخصی ندارد و بستگی به سلیقه مجریان قانون و یا دستگاه قضایی می‌تواند تفسیر شود.

کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه در سال ۱۳۸۸ و در پی تصویب قانون جرایم رایانه‌ای در مجلس شورای اسلامی بنیان‌گذاری شد. این کارگروه که زیر نظر دادستان کل کشور فعالیت می‌کند، متشکل از سیزده نفر است که شش نفر از آنها از طرف قوه مجریه و دو نفر نیز از قوه مقننه معرفی می‌شوند.

بر اساس قانون جرایم رایانه‌ای، اعضای این کارگروه موظفند هر دو هفته یک بار تشکیل جلسه دهند و در این جلسات در خصوص فیلتر شدن وب سایت های مختلف، بحث و تبادل نظر و رای گیری می‌شود.

بعد از مشخص شدن فهرست وبسایت‌ها و یا اپلیکیشن‌هایی که باید فیلتر شوند، دفتر دادستان کل این سیاهه را به شرکت مخابرات ایران و شرکت ارتباطات زیرساخت و نهادهای مرتبط دیگر ابلاغ می‌کند.

کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه بر اساس ماده ۲۲ [قانون جرائم رایانه‌ای](#)^{۱۵} تشکیل و مسوولیت نظارت بر فضای مجازی و پالایش وبسایت‌های حاوی محتوای مجرمانه و رسیدگی به شکایات مردمی را به عهده دارد.

■ اعضای کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه عبارت‌اند از :

- دادستان کل کشور (رییس کارگروه)
- وزیر یا نماینده وزیر اطلاعات
- وزیر یا نماینده وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
- وزیر یا نماینده وزیر دادگستری
- وزیر یا نماینده وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات
- وزیر یا نماینده وزیر علوم تحقیقات و فناوری
- وزیر یا نماینده وزیر آموزش و پرورش
- فرمانده نیروی انتظامی

- یک نفر خبره در فناوری اطلاعات و ارتباطات به انتخاب کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی
- یک نفر از نمایندگان عضو کمیسیون قضائی و حقوقی به انتخاب این کمیسیون به تایید مجلس شورای اسلامی
- رییس سازمان تبلیغات اسلامی
- رییس سازمان صدا و سیما
- نماینده دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

قوه مجریه با در اختیار داشتن ۶ عضو از ۱۳ عضو این کارگروه، عملاً در اقلیت قرار داشته و حتی اگر اعضای دولت همگی با فیلتر کردن برخی سایت یا سایت‌هایی مخالف باشند، در صورت مخالفت اعضای دیگر، عملاً راه به جایی نخواهند برد.

تصمیم‌گیری در خصوص فیلترینگ اینترنت توسط یک نهاد یا سازمان مشخص اعمال نمی‌شود. اما از جمله نهادهایی که در این امر دخالت دارند می‌توان به شورای عالی فضای مجازی و کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه اشاره کرد. بر اساس گزارش‌های متعددی که کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران دریافت کرده است، در کنار این دو نهاد دولتی، مجموعه‌ای غیررسمی که از آن به «ارتش سایبری جمهوری اسلامی ایران» یاد می‌شود و در طی سالهای گذشته در حمله و هک کردن سایت‌های اینترنتی مخالفان و منتقدان حکومت نقش فعالی داشته است و همچنین پلیس فتا (پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ایران) نیز در فیلتر کردن سایت‌های اینترنتی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم نقش فعالی ایفا کرده‌اند.

شورای عالی فضای مجازی که بالاترین نهادی است که مسوولیت تعیین سیاست‌های کلی فضای مجازی را بر عهده دارد، مستقیماً به دستور آیت‌الله علی خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی در سال ۱۳۹۰^{۱۶} تشکیل شد. صدور حکم تشکیل این شورا توسط رهبر نشان دهنده اهمیت موضوع فیلترینگ در نزد مقامات عالی رتبه جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود.

رهبر جمهوری اسلامی سیدعلی خامنه‌ای در تاریخ ۱۷ اسفند ۱۳۹۰ طی [حکم^{۱۷}](#) اعضای این شورا در دو بخش حقیقی و حقوقی تعیین کرد. این اعضاء عبارت‌اند از:

■ افراد حقوقی:

- رییس جمهوری (رییس شورای عالی فضای مجازی)
- رییس مجلس شورای اسلامی
- رییس قوه قضاییه
- رییس سازمان صداوسیما
- دبیر شورا و رییس مرکز ملی فضای مجازی
- وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات
- وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
- وزیر علوم و تحقیقات و فناوری
- وزیر اطلاعات
- رییس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی
- رئیس سازمان تبلیغات اسلامی
- فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- فرمانده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی
- دادستان کل کشور

■ افراد حقیقی:

- حمید شهریاری

- سید جواد مظلومی
- مسعود ابوطالبی
- کامیار ثقفی
- رسول جلیلی
- محمد سرافراز
- علی رضا شاه میرزایی
- مهدی اخوان بهابادی

شورای عالی فضای مجازی فهرست وبسایت‌هایی که باید مسدود شوند را بر پایه ملاک‌هایی چون خلاف هنجارهای جامعه بودن، خلاف شئون اسلامی بودن، تهدید برای امنیت ملی و تبلیغ روش‌های دوزدن فیلترینگ تعیین می‌کند. این شورا سیاست‌های کلی کارگروه موسوم به «تعیین مصادیق محتوای مجرمانه» را تعیین می‌کند و اکثر اعضای آن مشترک هستند.

مسدود کردن وبسایت‌های اینترنتی در ایران در مواردی نیز با تصمیم کمیته‌ای تحت نظارت شورای عالی انقلاب فرهنگی با حضور نمایندگان صداوسیما، مخابرات و وزارت اطلاعات صورت می‌گیرد. همچنین برخی سایت‌ها اینترنتی نیز با دستور مستقیم قوه قضائیه فیلتر می‌شوند.

شورای عالی فضای مجازی فهرست وبسایت‌هایی که باید مسدود شوند را بر پایه ملاک‌هایی چون خلاف هنجارهای جامعه بودن، خلاف شئون اسلامی بودن، تهدید برای امنیت ملی و تبلیغ روش‌های دوزدن فیلترینگ تعیین می‌کند. این شورا سیاست‌های کلی کارگروه موسوم به «تعیین مصادیق محتوای مجرمانه» را تعیین می‌کند و اکثر اعضای آن مشترک هستند.

عبدالصمد خرم‌آبادی، مشاور وقت قوه قضائیه در مصاحبه‌ای در ۲۸ آبان ۸۷ با [خبرگزاری مهر](#)^{۱۸} تعداد وبسایت‌های فیلتر شده را تا آن زمان را پنج میلیون اعلام کرد و گفت: «دشمنان با سوء استفاده از شبکه اینترنت تلاش می‌کنند تا هویت دینی ما را مورد تهاجم قرار دهند.» او مدعی شد که شبکه اینترنت در بخش‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و اخلاقی آسیب وارد می‌کند که نگران‌کننده است و افزود: «آموزش جامعه به ویژه دانش‌آموزان، دانشجویان، تحکیم نهاد خانواده، تشکیل پلیس سایبر، آگاهی بخشی به مردم از طریق رسانه‌های جمعی و تصویب قوانین مختلف مبارزه با جرایم اینترنتی در کاهش آسیب‌های ناشی از این فناوری مفید است.» این مقام قضایی «آسیب‌های اجتماعی ناشی شبکه‌های ارتباطی اینترنت را بیشتر از شبکه ماهواره» ذکر کرد.

بر اساس گزارش سال ۱۳۸۵ روزنامه [گاردین](#)^{۱۹}، ایران از نظر تعداد وبسایت‌هایی که فیلتر شده‌اند، در دنیا پس از چین در رتبه دوم قرار دارد.

به دلیل ایجاد محدودیت‌های گسترده اینترنتی برای کاربران طی یک دهه، [سازمان گزارشگران بدون مرز](#)^{۲۰} با انتشار گزارشی در اسفند سال ۱۳۹۲ و در روز جهانی مبارزه با سانسور اینترنتی، ایران را به همراه چین، سوریه، بحرین و ویتنام پنج کشور دشمن اینترنت معرفی کرد.

به عنوان نمونه عصر روز دوازدهم جون سال ۱۳۸۸ تعدادی مامور به دفتر دفتر سایت [«موج سوم»](#)^{۲۱} در قیطریه تهران هجوم آوردند و به تهدید و ضرب و شتم و استفاده از گاز فلفل فعالیت‌های این وبسایت را متوقف کردند.

پس از روی کار آمدن حسن روحانی در مرداده ماه سال ۱۳۹۲، و حضور اعضای هیئت دولت در شورای عالی فضای مجازی و با توجه به وعده‌های روحانی برای برطرف کردن فضای سانسور از اینترنت، وی و همچنین مقامات مرتبط با موضوع اینترنت، در کلام و لحن تغییر جدی نسبت به دوران هشت ساله دو دولت محمود احمدی نژاد نشان دادند.

پس از روی کار آمدن حسن روحانی در مرداده ماه سال ۱۳۹۲، و حضور اعضای هیئت دولت در شورای عالی فضای مجازی و با توجه به وعده‌های روحانی برای برطرف کردن فضای سانسور از اینترنت، وی و همچنین مقامات مرتبط با موضوع اینترنت، در کلام و لحن تغییر جدی نسبت به دوران هشت ساله دو دولت محمود احمدی نژاد نشان دادند. اما در عمل، سیاست‌های اعمال فیلترینگ و همچنین دسترسی به اینترنت تغییری نیافت و حتی در مواردی دامنه فیلترینگ به اپلیکیشن‌های موبایل هم کشیده شد.

اظهارات مقامات دولت حسن روحانی در مورد ضرورت دسترسی مردم به اینترنت و حتی شبکه‌های اجتماعی، به شدت توسط محافظه کاران مورد انتقاد واقع شد و در جدال محافظه کاران که بر نهادهای امنیتی و قضایی استیلا دارند با دستگاه‌های دولتی عملاً تا یک سال پس از روی کار آمدن دولت میانه رو حسن روحانی، تغییر محسوسی در زمینه دسترسی و هم چنین سانسورهای اینترنتی دیده نمی‌شود.

از سوی دیگری، برخی از سیاست‌هایی که هم اکنون توسط دولت و نهادهای مرتبط با اینترنت دنبال می‌شود، حاکی از آن است که برای اینکه دستگاه‌های دولتی بتوانند دسترسی مردم به اینترنت را از طریق روش‌های دیگری غیر از فیلترینگ کنترل کنند، تلاش‌های جدی در حال انجام است.

تداوم سانسور اینترنتی و محدودیت‌های دسترسی به اینترنت پس از روی کار آمدن حسن روحانی همچنین در مغایرت با قطعنامه‌های سازمان ملل است. مفهوم **دسترسی به اینترنت به عنوان حقوق بشر^{۲۲}** برای اولین بار توسط اتحادیه بین‌المللی مخابرات (ITU) در سال ۲۰۰۳ مطرح شد. سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۲ قطعنامه‌ای را تصویب کرد که بر اساس آن اتصال به اینترنت حق مردم جهان اعلام شده و آزادی بیان به صورت آنلاین و آزادی اینترنت باید توسط تمام کشورها محترم شمرده شود و کشورها می‌بایست دسترسی آزادانه شهروندان به اینترنت را تضمین کنند.

در این گزارش، تحولات حوزه شبکه ملی اطلاعات (اینترنت ملی)، برخوردهای امنیتی با فعالان امنیتی و همچنین تحریم‌های مرتبط با اینترنت به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته است.

شبکه ملی اطلاعات (اینترنت ملی)

تاریخچه

در سال ۸۵ [محمد سلیمانی](#)^{۲۳} وزیر ارتباطات از راه اندازی شبکه اینترنت ملی در «دو سه سال» آینده خبر داد. با این وجود، علیرغم وعده های مکرر برای تکمیل این شبکه، راه اندازی آن بارها به تعویق افتاده است. اما طبق قانون برنامه توسعه پنجم، شبکه ملی اطلاعات که معروف به اینترنت ملی است باید تا پایان سال ۱۳۹۴ تکمیل شود. بر اساس تبصره دو ماده ۴۶ [قانون برنامه پنجم](#)^{۲۴} «شبکه ملی اطلاعات کشور، شبکه ای مبتنی بر قرارداد اینترنت (IP) به همراه سوییچها و مسیریابها و مراکز داده ای است به صورتی که درخواست های دسترسی داخلی و اخذ اطلاعاتی که در مراکز داده داخلی نگهداری می شوند به هیچ وجه از طریق خارج کشور مسیریابی نشود و امکان ایجاد شبکه های اینترنت و خصوصی و امن داخلی در آن فراهم شود.»

در جلسه شورای عالی فضای مجازی به تاریخ ۳ دی ۱۳۹۲ این تعریف از شبکه ملی اطلاعات از سوی این شورا از غالب برنامه توسعه ای به حالت دائمی تغییر پیدا کرد.

در مهر ماه ۹۱ قرار بود تا فاز نخست اینترنت ملی شامل تفکیک شبکه های اینترنت و اینترنت اجرا شود و در فاز دوم و تا پایان سال ۹۲ تمامی میزبانی های سایت های اینترنتی به داخل کشور منتقل می شود و در نهایت در فاز سوم و پایانی شبکه ملی اطلاعات که سال ۹۵ و پایان برنامه پنجم توسعه خواهد است مدیریت بومی شبکه اینترنت در داخل کشور انجام شود و کاربران از استفاده از تمامی نرم افزارهای خارجی بی نیاز شوند.

سردار احمدی مقدم فرمانده پلیس ایران در مصاحبه ای به تاریخ ۲۰ دی ۱۳۹۰ با [خبرگزاری مهر](#)^{۲۵} ضمن اینکه موتور جستجوی گوگل را ابزار جاسوسی نامیده با الگو قرار دادن کره جوبی گفت: «اینترنت ملی می تواند در حفظ اطلاعات و امنیت مردم کمک بسیاری کند. هم اکنون کره جنوبی نیز برای تعاملات داخلی از اینترنت ملی استفاده کرده و برای تعاملات خارجی از اینترنت های بین المللی استفاده می کند. به نظر من اینترنت ملی می تواند گام بلندی برای محافظت از کشور باشد.»

اجزای شبکه ملی اطلاعات

□ مرکز داده ملی (National Data Center)

مرکز داده ملی از جمله طرح‌هایی است که از آن به عنوان یکی از زیرساخت‌های مهم شبکه ملی اطلاعات نام برده شده است. به [گزارش](#) ایسنا^{۲۶}، در حدود ۴۰ میلیارد تومان برای ایجاد مرکز داده ملی هزینه شده است. مرکز داده به مراکزی گفته می‌شود که وظیفه ذخیره، نگهداری و یا پردازش داده‌ها را بر عهده دارد.

محمود خسروی مدیرعامل شرکت ارتباطات زیرساخت، درباره آخرین وضعیت این شبکه [گفته](#)^{۲۷} است: «این شبکه پیش از این یک شبکه سیسکوی ۴۳ گیگ بود که اکنون تا ۴۷۰ گیگ در حال بهره‌برداری است، البته این شبکه مانند اتوبانی است که راه‌اندازی شده اما ممکن است در داخل آن تنها چهار اتومبیل در حال حرکت باشد و به همین دلیل اکنون ما در تلاش هستیم تا با تشویق اپراتورها کاری کنیم که به جای لینک‌های نقطه‌به‌نقطه که از این شبکه که به هیچ عنوان هم قطعی ندارد، استفاده کنند.»

□ گواهینامه‌های امنیتی ملی (National SSL Certificate)

جواد کیوانی مدیرکل پست مستقیم و سیستم های نوین پستی شرکت پست ایران، در تاریخ ۲ آذر ۱۳۹۲ از راه اندازی سرویسی با عنوان «نماد اعتماد الکترونیکی»، [خبر داد](#).^{۲۸}

تصویر گواهینامه‌ی SSL ایران که از داخل مرورگر ساینا گرفته

شده است و نشان می‌دهد که این گواهینامه توسط دولت ایران صادر شده است.

نماد اعتماد الکترونیکی^{۲۹} نشانه‌ای است که از طرف مرکز توسعه تجارت الکترونیکی که وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت ایران است، به عنوان تاییدیه به موسسات اینترنتی که نقل و انتقالات مالی انجام می دهند، داده می‌شود. به عبارت ساده‌تر این مرکز مسوول صدور گواهینامه‌های امنیتی اس.اس.ال است. البته گواهینامه‌های صادر شده این مرکز فقط در ایران اعتبار دارد و فقط مروگر ایرانی ساینا آنها را قابل اعتماد اعلام می‌کند.

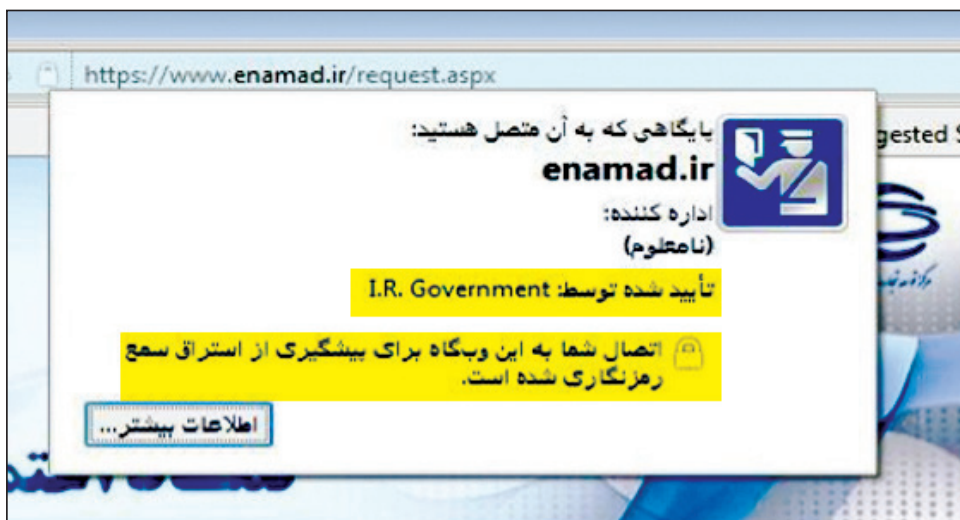
بعد از ثبت نام در این مرکز کاربران برای دریافت گواهینامه اس.اس.ال باید به سایت www.mocca.ir مراجعه کنند.

□ مرورگر ایرانی

در تاریخ نهم مهرماه سال ۹۲، سرپرست مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت [خبر](#)^{۳۰} از طراحی و آغاز بکار نخستین مرورگر ایرانی در دو نسخه ویندوز و لینوکس متناسب با سیستم عامل کاربران ایرانی داد.

محمدرضا توکلی در گفتگو با خبرنگار مهر، با بیان اینکه «ساینا»^{۳۱} اولین مرورگر ایرانی است که مراحل بومی سازی آن توسط متخصصان ایرانی انجام شده اظهار داشت: «برخی از کدهای این نرم‌افزار بومی سازی و فارسی شده و حتی برخی از قسمت‌های این مرورگر مشابه خارجی ندارد.»

اما در چهارم اسفند ماه همان سال، خبرآنلاین نوشت که ساینا در واقع نسخه فارسی و اصلاح شده فایرفاکس است که برای تولید آن معادل ۴۰۰ میلیون تومان هزینه شد.

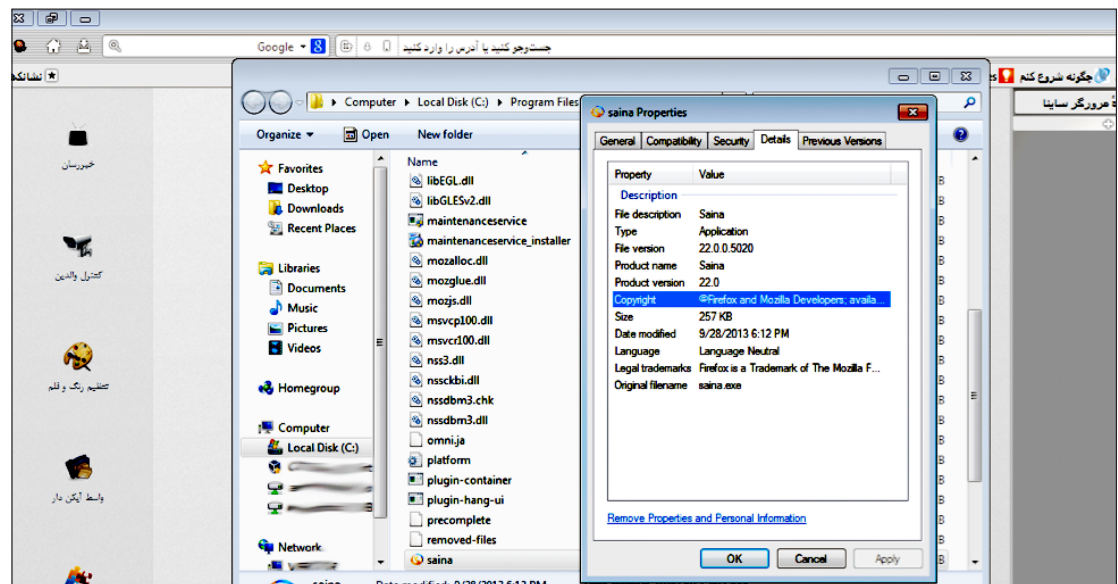

تصویر سایت مرجع صادر کننده گواهینامه اس.اس.ال در داخل مرورگر ساینا که نشان می‌دهد این گواهینامه در داخل مروگر ساینا دارای اعتبار است.

نکته قابل اهمیت در مورد مرورگر ایرانی ساینا این است که این مرورگر از گواهینامه‌های اس.اس.ال ایجاد شده توسط دولت ایران استفاده می‌کند. گواهینامه‌هایی که در هیچ مرورگر و هیچ سیستم‌عاملی بجز مرورگر ایرانی و سیستم‌عامل ملی دارای اعتبار نیست. سیستم‌عامل‌های معتبر، آن دسته از سیستم‌عامل‌هایی هستند که توسط شرکت‌های بخش خصوصی جهانی در اختیار کاربران قرار داده می‌شوند و امنیت کاربران را تضمین و در برابر تهدیدهای آنلاین حفاظت می‌کنند. برخی از پراستفاده‌ترین این سیستم‌ها در جهان و ایران عبارتند از سیستم‌عامل‌های لینوکس، ویندوز و اپل.

به این ترتیب کاربران ایرانی در صورتی که از این گواهینامه استفاده کنند معرض این قرار می‌دهند که به دلیل استفاده از یک گواهینامه غیرمعتبر فاقد ارتباط امن (Secure Connection) هستند و تمام اطلاعات ارسالی و دریافتی آنها، علاقه‌رمزدار بودن، از آنجا که تحت کنترل نهادهای دولتی است، به راحتی قابل شنود و دسترسی است.

به عنوان نمونه اگر شما در هر مرورگری (فایرفاکس، سافاری، گوگل کروم، مایکروسافت اینترنت اکسپلورر و ...) اقدام به باز کردن سایت <https://enamad.ir> کنید با خطایی رو به رو خواهید شد که در مورد گواهینامه غیرمعتبر به شما هشدار می‌دهد. اما اگر همین وبسایت را با مرورگر ایرانی ساینا باز کنید هیچ خطایی را مشاهده نخواهید کرد.

تصویر جزئیات فایل اجرایی مرورگر ساینا که نشان می‌دهد نسخه فارسی شده فایرفاکس است.

دلیل این امر با بررسی گواهینامه‌های ساینا و این وبسایت قابل درک است. در واقع این وبسایت به دلیل اینکه از گواهینامه‌ای استفاده می‌کند که توسط دولت ایران صادر شده و دارای اعتبار در هیچ مرورگری در جهان نیست، فقط و فقط به وسیله‌ی مرورگر ساینا قابل بازکردن است و هیچ مرورگر دیگری در دنیا گواهینامه‌ی اس.اس.ال این وبسایت را دارای اعتبار نمی‌داند.

هر چقدر کاربران ایرانی از سیستم عامل ملی و مرورگر ساینا بیشتر استفاده کنند، عملاً کمک به توزیع این گواهینامه و اعتبار بخشیدن به آن می‌کنند. چرا که همه کامپیوترهایی که از این مرورگر بهره می‌گیرند، بدون هیچ خطاری به کار خود ادامه می‌دهند. به این ترتیب هر گواهینامه دیگری که توسط منابع دولتی صادر شود، برای کامپیوترهای کاربرانی که از این مرورگرها استفاده می‌کند، نه دارای اعتبار خواهد بود. فراگیر کردن چنین گواهینامه‌هایی در اصطلاح موقعیتی به آن می‌بخشد که آن را تبدیل به «گواهینامه ریشه» یا (Root Certificate) می‌کند.

به این ترتیب، بدون اینکه دولت ایران سایت‌های اینترنتی را مسدود و یا فیلتر کند، عملاً با اشاعه و فراگیر کردن گواهینامه‌های ساخت خود، این امکان را خواهد داشت تا به اطلاعات و ارتباطات آنلاین کاربرانی که در داخل ایران خواسته یا خواسته از این گواهینامه‌ها استفاده می‌کنند، دسترسی داشته باشد.

حمیدرضا هادی‌پور معاون زیر ساخت کلید عمومی مرکز توسعه تجارت الکترونیکی اعلام کرده است که میزان صدور گواهی‌های

الکترونیکی در سال ۹۰ بالغ بر ۲۵ هزار گواهی بوده که این رقم تا امروز به ۱۰۰ هزار گواهی ارتقاء پیدا کرده است. این بدان معناست که تا زمان انتشار این خبر ۱۰۰ هزار گواهینامه از این دست بین کاربرها (حقیقی یا حقوقی) توزیع و پخش شده است.

بنا به گزارش سایت [آی.تی.آنالیز^{۳۳}](#) هادی پور پیش بینی کرده با «بهره برداری از سامانه‌های جدید و همچنین توسعه استفاده از گواهینامه در سامانه‌های موجود کشور، دستیابی به هدف صدور ۵۰۰ هزار گواهی امضاء الکترونیکی در سال ۱۳۹۳ تحقق پیدا کند.» اگر چه این عدد، در مقایسه با کل گواهینامه‌هایی که توسط میلیون‌ها کاربر ایرانی استفاده می‌شود، کسر کوچکی را شامل می‌شود، اما رشد صدور این گواهینامه‌ها و توزیع آن به صورت تصاعدی ادامه دارد.

سیستم جدید فیلترینگ امکان شنود را بسیار راحت کرده و با توجه به ضابطه‌مند نبودن دستگاه‌های امنیتی و نبود قوانین حمایتی برای حمایت و رعایت حقوق شهروندی از جمله حفظ و احترام به حریم خصوصی، کاربران ایرانی با خطرات جدی در حفظ امنیت استفاده از اینترنت مواجه هستند.

[کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران^{۳۴}](#) در تاریخ ۱۳ بهمن ۱۳۹۲ با انتشار گزارشی تحت عنوان «موج دوم فیلترینگ در ایران» در خصوص اعمال این شکل جدید فیلترینگ هشدار داده بود. فیلترینگی که بر اساس گفته خبرگزاری فارس نیوز رسانه نزدیک به سپاه پروتکل امنیتی اس.اس.ال را هدف قرار خواهد داد.

سیستم جدید فیلترینگ امکان شنود را بسیار راحت کرده و با توجه به ضابطه‌مند نبودن دستگاه‌های امنیتی و نبود قوانین حمایتی برای رعایت حقوق شهروندی از جمله حفظ و احترام به حریم خصوصی، کاربران ایرانی با خطرات جدی در حفظ امنیت استفاده از اینترنت مواجه هستند.

□ سیستم عامل ملی

حمیدرضا ربیعی مشاور طرح [سیستم عامل ملی^{۳۴}](#)، در تاریخ ۸ اردیبهشت ۱۳۸۹ [خبر^{۳۵}](#) از تصویب سند سیستم عامل ملی داد. به گفته ربیعی، تصویب سند ملی توسعه‌ای نرم افزارهای آزاد / تن باز مراحل نهایی خود را طی می‌کند که با تصویب آن استفاده از سیستم عامل ملی به عنوان یک قانون راهبردی نهادینه می‌شود. به گفته وی برای مهاجرت به نرم‌افزارهای متن‌باز، برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی لازم بود که این مرکز چارچوب‌های لازم را تهیه خواهد کرد.

ستاد ملی راهبردی سامانه‌های متن باز برای اجرای طرح لینوکس فارسی در دفتر همکاری‌های فناوری ریاست جمهوری تشکیل شد تا با تصویب سند سیستم عامل ملی در هیئت دولت، اقدام برای مهاجرت از سیستم عامل ویندوز به سیستم عامل ملی در دستگاه‌ها و نهادهای کشور صورت گیرد.

در نهایت در تاریخ ۱۷ آبان ۱۳۹۱ پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات اعلام کرد که مرکز داده‌ی سیستم عامل بومی زمین در دانشگاه‌های کشور ایجاد و نصب می‌شود. سیستم عامل بومی ایران با نام تجاری «[زمین^{۳۶}](#)» عنوان پروژه مشترک میان سازمان فناوری اطلاعات و موسسه تحقیقات ارتباطات و فناوری اطلاعات است. این سیستم عامل قرار است به عنوان یک سیستم عامل متن باز به جامعه ارایه شود.

قرار بوده است که تا اردیبهشت ماه [۱۳۹۲^{۳۷}](#) فاز دوم سیستم عامل بومی «زمین» با هدف هماهنگ‌سازی این سیستم عامل با فناوری پردازش ابری داده‌ها (Cloud Data Processing) و نیز اجرای طراحی سیستم عامل دسک‌تاپ اجرایی شود.

در همین راستا دولت ایران در تاریخ ۱۸ شهریور ۱۳۹۲ استفاده از سیستم عامل ویندوز را در ادارات دولتی ممنوع اعلام کرد. وب سایت شبکه خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی^{۳۸} اعلام کرد که براساس مصوبه جدید دولت، دستگاه‌های اجرایی کشور باید در مدت شش ماه کامپیوترهای خود را از نرم افزارهای مایکروسافت، به سیستم‌های لینوکس تغییر دهند. اطلاعی از سرنوشت این مصوبه همچنان در دسترس نیست اما با توجه به اینکه از نظر فنی عملاً امکان انجام این کار در مدت شش ماه غیر ممکن است، به نظر می‌رسد این طرح با شکست مواجه شده است.

□ موتور جستجوی ملی و شبکه‌های اجتماعی

در راستای توسعه اینترنت ملی دولت ایران اقدام به راه اندازی سرویس‌هایی مانند موتورهای جستجوی ملی و شبکه‌های اجتماعی ایرانی نیز کرده است. این سرویس‌ها عمدتاً زیر نظر شرکت فناوری اطلاعات راه اندازی می‌شوند. هادی ملک پرست مدیرکل تحقیق و توسعه شرکت فناوری اطلاعات ایران، برای نخستین بار در تاریخ ششم شهریور سال ۸۹^{۳۹} خبر از راه اندازی اولین موتور جستجوی ملی با عنوان «یا حق» را به عنوان جایگزین یاهو داده بود. این سرویس‌ها به مرور توسعه یافت و موتورهای جستجوی دیگری به این مجموعه پیوستند.

دولت ایران همچنین اقدام به راه اندازی شبکه‌های اجتماعی کپی شده از روی نسخه‌های جهانی اقدام به راه اندازی شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌نما، فیس‌کوب کرده و همچنین با استفاده از نام دامنه‌های سایت‌های جهانی مشابه آنها را در ایران پیاده سازی کرده، مانند یوتیوب دات آی.آر (www.youtube.ir).

□ ایمیل‌های ملی

در سال ۹۱ رضا تقی پور وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات در دولت محمود احمدی‌نژاد، در نامه‌هایی جداگانه به رییس کل بانک مرکزی و نیز معاون خود براسفاده از ایمیل داخلی توسط بانک‌ها و اپراتورهای ارتباطی تاکید کرده بود.

در این نامه بیان شده بود از آنجایی که حفظ امنیت اطلاعات از اهداف ماده ۴۶ قانون برنامه پنجم توسعه کشور است و از آنجا که ایمیل‌های همچون یاهو و جی‌میل یکی از ابزارهای خروج اطلاعات از کشور است، بانک‌ها و اپراتورهای ارتباطی باید در ارتباط با مشتریان خود، عدم استفاده از ایمیل‌هایی با میزبانی خارجی و ایمیل‌های عمومی نظیر یاهو، جی‌میل، اوت‌لوک (Outlook) را در دستور کار قرار دهند و آنها را با ایمیل‌هایی با میزبانی داخلی که فهرست آن بر روی سایت مرکز توسعه مدیریت اینترنت قرار دارد تغییر دهند.

پس از آن بود که بر اساس همین دستور مرکز توسعه مدیریت اینترنت فهرست نهایی ارائه دهندگان خدمات ایمیل ملی را اعلام کرد که براساس آن تمامی دستگاه‌های اجرایی ملزم به استفاده از ایمیل ملی با آدرس‌های ایران دات آی.آر، پست دات آی.آر و chmail شدند. با گذشت زمان سرویس‌های دیگری نیز به این مجموعه اضافه شدند که برای ثبت نام در آنها کاربران مجبور بودند تمام اطلاعات شخصی خود از جمله کد ملی و نشانی خود را ثبت کنند.

□ وی.پی.ان بومی (قانونی یا ملی)

عنوان وی.پی.ان بومی برای اولین بار از قول رییس سازمان پدافند غیرعامل مطرح شد. چندی بعد وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت احمدی‌نژاد با بیان اینکه وی.پی.ان بومی و غیربومی ندارد این موضوع را رد کرد. بعد از گذشت چند ماه بحث وی.پی.ان بومی دوباره از سوی دبیر عالی شورای فضای مجازی وقت مطرح و حتی سایتی در نظر گرفته شد تا بوسیله آن اشخاص حقوقی بتوانند در این سامانه ثبت نام کنند.

برای اولین بار مهدی اخوان بهابادی دبیر شورای عالی فضای مجازی در تاریخ ۷ بهمن ۱۳۹۱ در گفتگو با [خبرگزاری مهر](#)^{۴۰} خبر از بسته شدن پورت‌های وی پی ان‌ها و ایجاد سرویس وی پی ان قانونی(ملی) داد.

براین اساس قرار شد برای اشخاصی که در داخل ایران نیاز به دریافت خدمات «قانونی» وی پی ان هستند از طریق پورتالی که مدتی بعد به آدرس WWW.VPN.IR راه اندازی شد، سرویس وی پی ان قانونی ارائه شود. دسترسی به این پرتال برای کاربران خارج از کشور امکان پذیر نیست. بعد از راه اندازی این سرویس در تاریخ ۳۰ بهمن ۱۳۹۱ برخی از سرویس‌های وی پی ان‌ها قطع و دسترسی کاربران به این سرویس مسدود شد. پیش از این نیز البته در تاریخ ۱۱ مهر ۱۳۹۰ نیز به دلیل آنچه که «این اقدام به دلیل استفاده از این پورت‌ها برای دسترسی به محتوای مجرمانه، از سوی کارگروه فیلترینگ صورت گرفته است» [عنوان شده بود](#)^{۴۱} سرویس وی پی ان در ایران قطع شده بود.

بعد از به قدرت رسیدن حسن روحانی در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۳، محمود خسروی مدیر عامل شرکت ارتباطات زیرساخت [خبر](#)^{۴۲} از شکست این پروژه داد ([ویدیو](#)^{۴۳}). به گفته خسروی، خواسته شده بود تا زیرساخت وی پی ان به صورت قانونی در اختیار شرکت‌ها و مردم قرار گیرد اما علی رغم تمام تبلیغاتی که صورت گرفت و میلیاردها تومانی که برای این پروژه هزینه شد، استقبالی از آن طرح نشد و فقط ۲۶ شرکت برای وی پی ان قانونی ثبت نام کردند.

رییس پلیس فتا^{۴۴}، روز دوشنبه ۲۲ اردیبهشت ماه با جرم خیز خواندن استفاده از «وی پی ان» گفت که لایحه جرم انگاری وی پی ان در کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس در حال بررسی است و همچنین اظهار امیدواری کرد که قوه مقننه به زودی استفاده از «وی پی ان» را جرم بداند تا فضای جرم خیز این شبکه محدود شود. به ادعای کمال هادیان فر به این شکل «دغدغه بسیاری از خانواده‌ها برای جلوگیری از تهدیدات متصور برای فرزندان، نوجوان و جوانانشان رفع می شود و قدرت ریسک مجرمین در ارتکاب جرایم به شدت کاهش می یابد.»

اقدام پلیس سایبری ایران در مجرمانه کردن استفاده از سرویس های «وی پی ان» گام جدیدی در محدود کردن دسترسی کاربران ایرانی به اطلاعات آزاد است.

□ سرعت و بودجه

بر اساس [گفته](#)^{۴۵} نصرالله جهانگرد، دبیر شورای عالی فناوری، دولت تا چهار سال آینده (سال ۱۳۹۶) باید ۱۷ میلیارد دلار در حوزه شبکه ملی اطلاعات سرمایه‌گذاری کند. نصرالله جهانگرد معاون وزیر ارتباطات و رییس سازمان فناوری اطلاعات ایران در بهمن ماه سال ۹۲، در همایش جامعه و فضای مجازی با اشاره به ایجاد شبکه ملی اطلاعات به منظور برطرف کردن نیازهای داخلی مردم گفت: «با ایجاد این شبکه، بیش از ۸۰ درصد از نیازها در حوزه‌های بانکی، دانشگاهی، خدمات تفریحی و اجرایی در داخل برطرف خواهد شد و ۲۰ درصد مابقی نیازها از طریق ارتباطات بین‌الملل تأمین می‌شود.»

دبیر شورای عالی فناوری اطلاعات با بیان این مطلب که به منظور اجرای تعهدات برنامه پنجم در فرصت باقی‌مانده، یک برنامه جامع تعریف شده است، خاطر نشان کرد: «بر همین اساس و به منظور تحقق برنامه‌ها نیاز به سرمایه‌گذاری بیش از ۵۰ میلیارد دلاری تا چهار سال آینده در این حوزه وجود دارد که قرار است تنها ۱۷ میلیارد دلار آن از سوی دولت صورت گیرد. او ادامه داد: «امیدواریم با اجرای این برنامه‌ها، شاهد ارتقای بازار فناوری اطلاعات و ارتباطات طی این مدت باشیم.»

□ پیشرفت

رضا باقری اصل سرپرست معاونت دولت الکترونیک سازمان فناوری اطلاعات، در یکم اردیبهشت ۱۳۹۳ [خبر](#)^{۴۶} از راه اندازی شبکه‌ی ملی اطلاعات(اینترنت ملی) داد. به گفته باقری اصل این شبکه با مشارکت وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان فناوری

اطلاعات، شرکت ارتباطات زیرساخت و اپراتورهای ارتباطی و براساس آنچه که در قانون برنامه پنجم تکلیف شده و نیز براساس الزامات مدنظر شورای عالی فضای مجازی در حوزه خدمات الکترونیکی وارد فاز سرویس دهی شده است.

از ابتدای آغاز طرح اینترنت ملی، این نگرانی در میان کاربران اینترنتی ایرانی وجود داشت که با شکل‌گیری این شبکه، عملاً دسترسی آنها به اینترنت جهانی قطع شود یا در مواردی که این ارتباط برای ارتباط با خارج از کشور مهیاست - مانند دانشگاه‌ها، بانک‌ها، شرکت‌های تجاری و...- این ارتباط با کنترل شدید دستگاه‌های نظارتی همراه باشد.

در پاسخ به چنین نگرانی‌هایی، محمود واعظی وزیر ارتباطات دولت حسن روحانی با اطمینان دادن به مخالفان راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات از اینکه پس از راه‌اندازی این شبکه قطع اینترنت رخ نخواهد داد گفت: «اطمینان می‌دهم این موضوع هرگز اتفاق نخواهد افتاد.» به گفته^{۴۷} وی شبکه ملی اطلاعات در سال ۹۴ راه‌اندازی خواهد شد: «این شبکه باعث خواهد شد تا ظرفیت اینترنت که ۷۰ گیگابایت بر ثانیه بود که تا اواخر سال آینده به ۷۰۰ گیگابایت بر ثانیه خواهد رسید یعنی ۱۰۰ برابر می‌شود.»

از زمان روی کار آمدن حسن روحانی، بحث قطع دسترسی ایرانیان به شبکه‌ی جهانی اینترنت بارها و بارها تکذیب شده است. همچنین برای نخستین بار وزرای دولت روحانی به صورت رسمی در شبکه‌های اجتماعی فیس‌بوک و توئیتر فعالیت می‌کنند. از طرف دیگر به نظر می‌رسد که دولت روحانی در مورد راه‌اندازی اینترنت ملی یا همان شبکه ملی اطلاعات به شدت مصمم است.

در پاسخ به چنین نگرانی‌هایی، محمود واعظی وزیر ارتباطات دولت حسن روحانی با اطمینان دادن به مخالفان راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات از اینکه پس از راه‌اندازی این شبکه قطع اینترنت رخ نخواهد داد گفت: «اطمینان می‌دهم این موضوع هرگز اتفاق نخواهد افتاد.»

با توجه به گفته‌های وزیر ارتباطات در دولت حسن روحانی به نظر می‌رسد که این استراتژی حکومت ایران در پروژه اینترنت ملی اندکی تغییر کرده است. آنچه از تعریف اولیه شبکه ملی اطلاعات به دست می‌آمد این بود که دسترسی کاربران به اینترنت جهانی قطع خواهد شد. در واقع اینترنت ملی مانند دیواری بلند بر اطراف ایران تعریف شده بود. اما با توجه به صحبت‌های مقامات مسوول در دولت حسن روحانی به نظر می‌رسد که در این دیوار دروازه‌هایی باز خواهد ماند تا کاربران بتوانند از آن عبور کنند اما همه این دروازه‌ها تحت شدیدترین کنترل‌های امنیتی مقامات ایرانی قرار دارند به طوری که تلاش بر این است تا همه ارتباطات کاربران تحت نظر قرار گیرد که ابزارهای این کار نیز در بستر همین شبکه‌ی ملی اطلاعات فراهم شده است.

مقامات ایرانی از گفتن اینکه سرویس‌های بومی امکان رصد کردن ارتباطات کاربران ایرانی را به دستگاه‌های دولتی می‌دهد، پرهیز نمی‌کنند. برای مثال محمد سلیمانی رییس سابق سازمان فناوری اطلاعات و مجری شبکه ملی اطلاعات در دولت محمود احمدی‌نژاد که در زمان انتشار این گزارش، رییس هیات مدیره اپراتور چهارم ارتباطی (شرکت ایرانیان نت) است در مصاحبه‌ای^{۴۸} در تاریخ ۳۰ بهمن ۱۳۹۲ اعلام کرد: «نوعی طرز فکر در میان کاربران و خصوصاً قشر جوان جا افتاده است که در صورت استفاده از خدمات و سرویس‌های بومی رصد می‌شویم و از سوی کاربر نوعی ترس برای استفاده از این شبکه‌ها وجود دارد اما واقعیت این است که تمامی فعالیت‌های کاربران در هر جایی رصد می‌شود.»

سلمانی در پاسخ به این سوال که «یعنی با رصد شدن کاربران مخالفتی ندارید و آن را تجاوز به حریم شخصی کاربران تلقی نمی‌کنید»، گفت: «مطمئن باشید در حال حاضر هم کاربران و تمام فعالیت‌های آنان در فضای مجازی دیده می‌شود منتها افراد الان نمی‌دانند که در حال رصد شدن هستند. اما اینکه به عنوان شیوه اعمال نظارت نمی‌توان از آن استفاده کرد به این دلیل است که

در پاسخ به چنین نگرانی‌هایی، محمود واعظی وزیر ارتباطات دولت حسن روحانی با اطمینان دادن به مخالفان راهاندازی شبکه ملی اطلاعات از اینکه پس از راهاندازی این شبکه قطع اینترنت رخ نخواهد داد گفت: «اطمینان می‌دهم این موضوع هرگز اتفاق نخواهد افتاد.» به گفته وی شبکه ملی اطلاعات در سال ۹۴ راه اندازی خواهد شد: «این شبکه باعث خواهد شد تا ظرفیت اینترنت که ۷۰ گیگابایت بر ثانیه بود که تا اواخر سال آینده به ۷۰۰ گیگابایت بر ثانیه خواهد رسید یعنی ۱۰۰ برابر می شود.»

مشکل حقوقی دارد. از این رو یکی دیگر از مشکلات فضای مجازی کشورمان این است که در حوزه فضای مجازی قوانین حقوقی کم داریم. بنابراین به لحاظ حقوقی باید چارچوب‌ها تعریف شود و همچنین فرهنگ سازی کرد تا کاربران مطلع شوند که دیده می‌شوند. در واقع در بحث رصد کردن مشکل فنی وجود ندارد.»

فیلترینگ اپلیکیشن‌های موبایل و مجوز برای اپلیکیشن‌ها

از دیگر تغییراتی که هم زمان با روی کار آمدن دولت حسن روحانی رخ داد رسیدن موج فیلترینگ به اپلیکیشن‌های دستگاه‌های هوشمند مانند تلفن و تبلت‌ها بود. در دی ماه ۱۳۹۲ اولین اپلیکیشن ارتباطی دستگاه‌های هوشمند به نام «وی چت»^{۴۹} با دستور کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه رایانه‌ای مسدود شد. دلایل زیادی برای مسدود کردن این سرویس ارتباطی که در بین ایرانیان بسیار محبوب بود عنوان شده است. دلایلی از قبیل عامل طلاق بودن^{۵۰} یا داشتن ویژگی people nearby که کمیته تعیین مصادیق مجرمانه آن را مصداق وارد حریم خصوصی دیگران شدن دانسته بود. این ویژگی به کاربران امکان برقراری تماس با سایر کاربران اپلیکیشن وی چت که در نزدیکی آنها هستند را می‌دهد.

این موج فیلتر کردن اپلیکیشن‌ها به وایبر، تانگو و واتس‌آپ هم رسید. اما عبدالصمد خرم‌آبادی^{۵۱} دبیر کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه اینترنتی در ۱۵ فروردین ۱۳۹۳ به خبرگزاری دانشجویان ایران گفت که «این فیلترینگ‌ها تا زمان تولد و در دسترس قرار گرفتن اپ‌های بومی مشابه به تعویق افتاده است.»

خرم‌آبادی گفت که اکثر سرویس‌های موبایل همچون تانگو، وایبر و وی چت این قابلیت را دارند که اطلاعات کشور را که در بین کاربران رد و بدل می‌شود را «جمع‌آوری، تحلیل و در اختیار بیگانگان قرار دهند». با این حال وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات ضمن مخالفت با فیلتر کردن ابزای‌های VoIP (تکنولوژی که برای انتقال صدا و تصویر از شبکه‌های مبتنی بر آی‌پی، مانند اینترنت استفاده می‌کند) ابراز داشته بود که به دلیل تعداد قابل توجه کاربران این سرویس در ایران، موافق چنین تصمیمی نیست.

اما بعد از ۳۰ بهمن ۱۳۹۲ که فیس‌بوک اعلام کرد واتس‌آپ را خریداری کرده است، کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه اینترنتی به دلیل ارتباط واتس‌آپ با فیس‌بوک دستور فیلترینگ این سرویس را داد که تا کنون با حکم حسن روحانی رییس‌جمهور فیلترینگ این اپلیکیشن انجام نشده است.

همچنین گزارش‌هایی از کاربران دریافت شده که نشان می‌دهد از تاریخ ۱۰ تا ۱۳ دی ماه ۱۳۹۳ اپلیکیشن وایبر فیلتر شده بود. در پی مسدود کردن دسترسی کاربران به اپلیکیشن واتس‌آپ و بحث‌های و واکنش‌های مقامات دولتی به این اقدام در نهایت خبرگزاری مهر از قول یک عضو کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه خبر^{۵۲} داد «با توجه به نگرانی رییس‌جمهور و مسائلی که پیش از این مطرح شده بود، یک بار دیگر رای‌گیری صورت گرفت و اعضا به این نتیجه رسیدند که فیلترینگ واتس‌آپ متوقف شود و در کل فعلاً قراری بر مسدودیت هیچ یک از شبکه‌های اجتماعی مبنی بر موبایل نداریم.»

همزمان با فیلترینگ‌ها و مخالفت‌هایی که با فیلتر شدن اپ‌های تلفن‌های هوشمند صورت می‌گیرد مدیر سامانه‌های همراه مرکز رسانه‌های دیجیتال از الزامی شدن اخذ مجوز برای اپلیکیشن‌ها و برنامه‌های کاربردی تلفن همراه خبر داد. میرسیاح در ششمین جشنواره وب و موبایل ایران از برنامه‌های در دست اقدام مرکز توسعه فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال برای حفاظت از قانون کپی‌رایت در حوزه سامانه‌های همراه اظهار داشت: «با اتوماتیک شدن پروسه ثبت و صدور مجوز، در حوزه سامانه‌های همراه و نرم‌افزارها، سامانه‌ی در این بخش کلید خورده است.»

■ نهادهای امنیتی و کاربران اینترنتی

□ پلیس فتا

در تاریخ ۳ بهمن ۱۳۸۹ نیروی انتظامی، پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات (فتا) را تاسیس کرد. سردار اسماعیل احمدی مقدم فرمانده نیروی انتظامی ایران چند روز پس از اینکه یکی از دانشمندان هسته‌ای ایران پس از ترور مسلحانه جان خود را از دست داد، ضمن خبر دادن از شروع به کار پلیس فتا [اعلام](#)^{۵۳} کرد: «در حال حاضر تمام اقدامات تروریستی از طریق فضای مجازی صورت می‌گیرد، به نحوی که در پرونده شهید علی محمدی نیز تمام طراحی‌های عملیاتی و مبادله اطلاعات بر محور اینترنت بود.»

مسعود علی محمدی فیزیکی‌دان و یکی از دانشمندان هسته‌ای بود که در تاریخ ۲۲ دی ۱۳۸۸ ترور شد.

احمدی مقدم با اشاره به نقش شبکه‌های اجتماعی در اعتراض‌های بعد از انتخابات ۱۳۸۸ [گفت](#)^{۵۴}: «شبکه‌های اجتماعی اینترنتی سال گذشته هزینه‌های بسیاری را در کشور ما تحمیل کردند که به علت شایعه پراکنی و شناختن گروه‌های ضد حکومتی توسط یکدیگر بود.»

بنابر گزارش‌ها و اظهارات منابع مختلفی که با کمپین صحبت کرده‌اند، یکی از فعالیت‌های پلیس فتا بعد از تشکیل رصد کردن فعالیت‌های اینترنتی فعالان مدنی و سیاسی و در برخی موارد احضار و دستگیری افراد به خاطر فعالیت‌های آنلاین آنها بوده است.

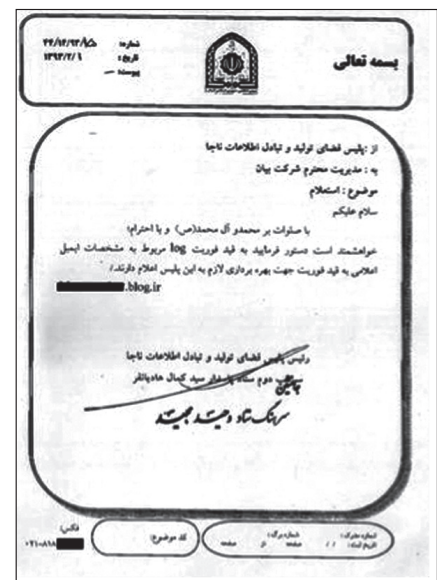
بنابر گزارش‌ها و اظهارات منابع مختلفی که با کمپین صحبت کرده‌اند، یکی از فعالیت‌های پلیس فتا بعد از تشکیل رصد کردن فعالیت‌های اینترنتی فعالان مدنی و سیاسی و در برخی موارد احضار و دستگیری افراد به خاطر فعالیت‌های آنلاین آنها بوده است. یکی از جنجالی‌ترین حوادثی که نام پلیس فتا را بیش از پیش مطرح کرد، زمانی بود که پس از دستگیری ستار بهشتی و بلاگ نویس ساوه‌ای، ۳۵ ساله، او در جریان بازجویی بر اثر فشار شکنجه در حین بازجویی جان خود را از دست داد. خانواده مرحوم بهشتی به [کمپین](#)^{۵۵} گفتند این وبلاگ نویس که در تاریخ ۹ آبان ۱۳۹۱ توسط پلیس فتا بازداشت شد زیر شکنجه پلیس فتا جان خود را از دست داده است.

پلیس فتا که به عنوان پلیس سایبری نیز شناخته می‌شود یکی از اهرم‌های فشار بر کاربران و شرکت‌های خدمات اینترنتی است. به عنوان نمونه یک شرکت ارائه‌کننده خدمات اینترنتی [افشا](#)^{۵۶} کرده است که پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ناجا (فتا) برای اخذ اطلاعات شخصی یک وبلاگر اقدام به اعمال فشار غیرقانونی کرده است. این شرکت مدعی شده است که برای ارائه نکردن این اطلاعات

به سازمانی که مطابق قانون شرایط کسب این اطلاعات را ندارد مقاومت کرده است.

شرکت بیان در تهران در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۳ خود برای کاربران خود نوشت: «پایبندی به رسالت بیان در حفظ حریم خصوصی کاربران، نیازمند تخصص در دو حوزه فنی و حقوقی است. از این رو یکی از جنبه‌های کاری سخت، وقت‌گیر و پرهزینه در شرکت بیان فعالیت‌های تخصصی واحد حقوقی شرکت است. فعالیت‌های مستمری که کاربران ما عموماً از آن بی‌خبرند. مکاتبات زیر نمونه‌ای از این تلاش‌ها برای صیانت از حقوق کاربران بیان است.»

در نوشته شرکت بیان متن و تصویر چهار نامه که بین پلیس فتا و شرکت بیان رد و بدل شده است منتشر شده است. در نامه مورخ اول اردیبهشت ۱۳۹۳، پلیس فتا از مدیریت این شرکت می‌خواهد تا به قید فوریت مشخصات مربوط به سوابق فعالیت یک کاربر را «جهت بهره‌برداری لازم به این پلیس» اعلام دارد.

تصویر نامه پلیس فتا به شرکت بیان که در آن پلیس فتا از شرکت درخواست می‌کند اطلاعات یک بلاگ نویس به همراه جزئیات فعالیت وی را در اختیار پلیس فتا قرار دهند.

□ ارتش سایبری

گفته می‌شود که طرح تشکیل ارتش سایبری در سال ۴۸۳۱ در سپاه پاسداران جمهوری اسلامی مطرح شد. مجتبی ذوالنور، جانشین وقت نماینده رهبر ایران در سپاه پاسداران، تلویحاً وابستگی «ارتش سایبری ایران» به حکومت جمهوری اسلامی را تأیید کرده بود.

مجتبی ذوالنور جانشین نماینده رهبری ایران در سپاه پاسداران، در گفت و گو با هفته‌نامه نه دی [گفته بود](#)^{۵۷} که ایران در «نبرد سایبری» نوابست، اما با استفاده از «ارتش سایبری» توانسته است که در «هک کردن، ناکارآمد کردن و فیلترینگ سایت‌های دشمن» موفقیت‌هایی به دست آورد.

ابراهیم جباری، فرمانده سپاه علی بن ابیطالب در قم نیز طی گفتگویی که در تاریخ ۳۰ اردیبهشت ۱۳۸۹ با [فارس نیوز](#)^{۵۸} داشته با اشاره به تشکیل ارتش سایبری سپاه پاسداران گفته بود: «سپاه موفق به تشکیل یک ارتش سایبری شده و امروز ارتش سایبری سپاه دومین ارتش سایبری در دنیاست.»

سردار علی فضلی نیز در مصاحبه با [خبرگزاری مهر](#)^{۵۹} در ۲۲ اسفند ماه ۸۸ رسماً وجود بخش سایبری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را تایید کرد و گفت این گروه از «متخصصین بسیج اساتید، دانشجویی، طلاب و بسیج خواهران» تشکیل شده است. وی هدف این گروه را مقابله با «هجمه‌ی سایبری وارد شده از سوی دشمن» اعلام کرد.

درست چند روز قبل از صحبت‌های سردار فضلی، غلامرضا جلالی رییس سازمان پدافند غیرعامل ایران با اعلام اینکه بزودی «قرارگاه جنگ سایبری جمهوری اسلامی» راه‌اندازی خواهد شد از هکرهای با «حسن نیت» دعوت به همکاری کرده بود.

این گروه با هک کردن و قرار دادن عنوان خود بر روی سایت‌هایی که به آنها حمله کرده بود مسوولیت حمله به وب سایت‌هایی مانند رادیو زمانه، موج سبز آزادی، [توییترا](#)^{۶۰}، بایدو (موتور جستجوی چینی)، خبرنگار امیرکبیر و جرس را نام برد.

تصویر وب‌سایت رادیو زمانه بعد از هک شدن توسط ارتش سایبری.

نوع دیگر حمله‌هایی که این گروه از آن استفاده می‌کند تولید بات‌نت (Botnet) است. به گزارش [zdnet.com](#)^{۶۱} این گروه اقدام به تولید بات‌نت برای سیستم عامل ویندوز کرده بود که حدود ۲۰ میلیون سیستم را آلوده کرده بود.

بازداشت و زندانی فعالان حوزه اینترنتی یکی از اقداماتی است که طی سال‌های گذشته روز به روز شدت بیشتری پیدا کرده است. دستگیری عوامل وب سایت نارنجی و همچنین بازداشت فعالان سایبری و یا مسدود کردن برخی وب سایت‌ها نمونه‌ای از چنین برخوردهایی است.

□ برخوردهای امنیتی با فعالین سایبری

سایت نارنجی عمدتاً در زمینه تحلیل گجت‌ها و ابزارهای جدید در دنیای تکنولوژی فعالیت می‌کرد. این سایت در خیر گوتاهی که در تاریخ ۱۲ آذر ۱۳۹۲ روی وب سایت خود قرار داد اعلام کرد که اعضای این سایت توسط سپاه پاسداران بازداشت شدند و بازداشت شده‌ها را علی‌اصغر هنرمند، عباس واحدی، علی‌رضا وزیری، نسیم نیکمهر، ملیحه نخعی، محمدحسین موسی زاده و سارا سجادیپور از اعضای تیم فنی و تحریریه نارنجی معرفی کرده بود.

دقایقی بعد از بازداشت اعضای وب سایت نارنجی، این وبسایت در خبری کوتاه اعلام کرد نویسنده‌های این وب سایت توسط سپاه بازداشت شدند.

دقایقی بعد از بازداشت اعضای وب سایت نارنجی، این وبسایت در خبری کوتاه اعلام کرد نویسنده‌های این وب سایت توسط سپاه بازداشت شدند.

نارنجی در سال ۱۳۸۹ برنده عنوان بهترین سایت اطلاع‌رسانی در سومین جشنواره آنلاین وبسایت‌های ایران و در سال ۹۱ برنده جایزه بهترین وبلاگ فارسی از نگاه دویچه‌وله شد.

روابط عمومی سپاه کرمان روز یکشنبه اول دی ماه ضمن تایید خبر بازداشت این افراد اعلام کرد نیروهای سایبری اطلاعات سپاه ثاراله استان کرمان طی یک عملیات فنی و گسترده در فضای مجازی تعداد ۹ سایت و پایگاه اصلی، به گفته این روابط عمومی معاند با نظام اسلامی را هک کردند.

خبرگزاری «فارس» با اعلام [این خبر](#)^{۶۲} به نقل از اطلاعات سپاه ثاراله استان کرمان مدعی شد: «این پایگاه‌های معاند که با هزینه میلیونی و حمایت فتنه‌گران داخلی طراحی شده بودند به طور کامل از دسترس خارج شدند.»

به گزارش این خبرگزاری سایت‌هایی که در استان کرمان هک شدند عبارتند از ندای سبز آزادی، سبزنامه، نوروز، استان‌بان، سی‌میل، نوگام، ایران‌آپی‌نیون و دگرواژه.

اعضای سایت نارنجی مجبور به [اعتراف تلویزیونی](#)^{۶۳} شدند و پس از ماه‌ها این افراد به قید وثیقه آزاد شدند و در زمان انتشار این گزارش در انتظار دادگاه به سر می‌برند.

[دادستان](#) عمومی و انقلاب^{۶۴} کرمان روز ۲۹ خرداد ماه اعلام کرد که یازده نفر از فعالان سایبری شهر کرمان در دادگاهی از یک تا ۱۱ سال زندان محکوم شدند. بدالله موحد اگرچه نام متهمان و شعبه دادگاه را در این خبر مسکوت گذاشت اما اشاره کرد که این ۱۱ زندانی مربوط به پرونده «پات شرق گواشیر» بوده‌اند. شرکت فن‌آوری پات شرق گواشیر نام شرکت مالک وب سایت نارنجی است که هفت نفر از کارکنان آن در آذر ماه ۱۳۹۲ دستگیر شدند. با این حال هنوز از هویت چهار نفر دیگر این پرونده که دادستان کرمان از آن صحبت کرده اطلاعی در دست نیست.

همچنین به گزارش [وب سایت جرس](#)^{۶۵}، مسلم بوشهریان یک فعال اینترنتی، روز دوم بهمن ماه امسال هنگام ورود به فرودگاه بین المللی تهران، توسط ماموران حفاظت اطلاعات سپاه بازداشت و به محلی نامعلوم منتقل شده است.

این در شرایطی است که وی طی ماههای اخیر در چین مشغول به تحصیل بوده و از فعالان حوزه اینترنت و شبکه های اجتماعی به شمار می رفت. هنوز از دلیل بازداشت، محل نگهداری و سرنوشت این فعال سایبری خبری منتشر نشده و مراجعات مکرر خانواده وی به مراجع قضایی، نتیجه ای در بر نداشته است.

هم زمان ساسان و سیاوش جنتیان و رضا آلناصر، سه فعال در شبکه های اجتماعی نیز، روز شنبه پنجم بهمن ماه، در مشهد بازداشت شدند. گزارش منابع خبری حاکی از آن است که این سه فعال اینترنتی، روز شنبه هنگام خروج از خوابگاه دانشگاه، توسط دو دستگاه خودروی پژوی سفید رنگ متوقف و توسط چند مامور مسلح و مجهز به بیسیم به زور سوار خودرو می شوند.

سیاوش جنتیان دانشجوی دانشگاه آزاد مشهد و از فعالان وبلاگی - دانشجویی بوده، و ساسان جنتیان نیز، از فعالان دانشجویی بازداشتی در جریان حوادث بعد از انتخابات سال ۸۸ می باشد.

رضا آلناصر، نویسنده وبلاگ «کنکاش» نیز، پیش از این مورد احضار و تذکر توسط نهادهای امنیتی در خوزستان قرار گرفته بود.

همچنین در تاریخ ۸ خرداد بنا به گزارش [کمپین](#)^{۶۶} هشت فعال اینترنتی که توسط بخش سایبری سپاه پاسداران بازداشت شده بودند در مجموع به ۱۲۳ سال زندان محکوم شدند.

□ از کار افتادن سایت «فیلترشد» زیر فشارهای امنیتی

کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران مطلع شده که سایت «[فیلترشد](#)^{۶۷}» که توسط مجموعه [لایف وب](#)^{۶۸} با هدف بررسی دقیق عملکرد کمیته فیلترینگ و جمع آوری اطلاعات در خصوص تعداد سایت های فیلتر شده و اینکه هر کدام در چه زمینه ای تولید محتوا می نموده اند راه اندازی شده بود، مدت کوتاهی پس از آغاز به فعالیت آنها در تاریخ ۲۱ دی ماه ۱۳۹۲، زیر فشار نیروهای امنیتی از دسترس خارج و فعالیت های آنها متوقف شد.

مجموعه لایف وب با بیان اینکه هدف آنها به دست آوردن یک دید کلی از عملکرد کمیته فیلترینگ است این وبسایت را راه اندازی کرده بود.

وبلاگ فیلترشد همچنان در دسترس است اما از تاریخ ۲۱ دی ماه ۱۳۹۲ تا زمان تهیه این گزارش به روز نشده است. «فیلترشد» تا قبل از اینکه از دسترس خارج شود، ۴۰۹۵۵ سایت فیلتر شده را رسد و ثبت کرده بود.

مذاکره با گوگل برای قبول سیاست‌های ایران و انتقال به داخل کشور

مقامات ایرانی نه تنها خود اقدام به فیلتر کردن محتوای اینترنتی می‌کنند بلکه از شرکت‌های ارایه‌کننده خدمات نیز می‌خواهند تا با قبول سیاست‌های حکومت ایران با آنها همکاری کنند. محمود خسروی مدیرعامل شرکت ارتباطات زیرساخت در تاریخ ۵ دی ۱۳۹۲ [اعلام کرد](#)^{۶۹} که مذاکراتی را از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان فناوری اطلاعات ایران با سایت‌های بزرگ از جمله گوگل شروع کردند که بر دو محور آمدن به ایران و قبول سیاست‌های ایران بوده است.

تا کنون شرکت گوگل پاسخی رسمی و عمومی به این درخواست نداده است.

همزمان با چنین مذاکراتی، در سال جاری دست کم دو بار شرکت [گوگل](#)^{۷۰} به کاربران خود درباره حمله‌ی سازمان یافته‌ی دولتی به حساب‌های جی‌میل کاربران ایرانی هشدار داد. بر اساس تعریفی که شرکت گوگل از این پیام هشدار ارائه داده معنی این حمله این است که بر اساس بررسی اطلاعاتی که کاربران از حمله به حساب‌های خود در اختیار آنها قرار دادند، پی به این موضوع برده‌اند که حمله توسط هکرهای دولتی صورت گرفته و نه هکرهای عادی.

هکرها اصولاً در پی دستیابی به اطلاعات شخصی و جاسوسی کردن از کاربران هستند. در مورد هکرهای دولتی این خطر وجود دارد که با جمع‌آوری اطلاعات فعالان حقوق بشر و جاسوسی از آنها، این فعالین به زندان افتاده و تحت شکنجه قرار بگیرند.

تحریم‌های دیجیتال

به دنبال اعلام تحریم‌های اقتصادی علیه ایران از سال ۲۰۱۰ به بعد که توسط شورای امنیت سازمان ملل و همچنین تحریم‌های یک طرفه آمریکا اعمال شده است، نقل و انتقالات مالی و برخی فن آوری‌های ارتباطی با افراد و شرکت‌های ایرانی با مجازات دولت آمریکا مواجه می‌شود. یکی از تاثیرات این تحریم‌ها بر روی شرکت‌های ارائه‌کننده خدمات اینترنتی است که کاربران ایرانی را از استفاده از برخی از خدمات آنها محروم می‌کند. با وجود رفع اینگونه تحریم‌ها، هنوز محدودیت‌هایی از جمله عدم توانایی کاربران ایرانی برای باز کردن حساب ایمیل در یاهو وجود دارد. پیشتر کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران به همراه نه سازمان مدافع حقوق بشر و آزادی اینترنت در نامه‌ای به شرکت یاهو^{۱۱}، از این شرکت بزرگ خواسته‌اند تا به محدودیت‌های کاربران برای استفاده از خدمات آن در داخل ایران خاتمه دهند.

البته به دنبال ماه‌ها تلاش فعالان حقوق بشر و آزادی اینترنت برای لغو این تحریم‌های مرتبط با تبادلات پولی ایرانیان برای خرید تجهیزات و سرویس‌های اینترنت، وزارت خزانه داری دولت اوپاما با پاسخ مثبت به فعالین اینترنتی و حقوق بشر، با صدور یک مجوز عمومی برای ارتباطات شخصی (Personal Communications)، خرید اقامت یاد شده در این زمینه را برای ایرانیان امکان پذیر کرد. به موجب این مجوز عمومی خرید نرم افزارها، اپلیکیشن‌های موبایل، سخت افزارهای گوشی‌های تلفن همراه، رایانه‌های شخصی و همچنین پرداخت برای میزبانی وب سایت و مواردی از این دست از دایره رژیم تحریم خارج شد^{۱۲} تا شهروندان ایرانی به خرید این تجهیزات و خدمات پردازند.

از سپتامبر ۲۰۱۳ شرکت یاهو شرایط ثبت پست الکترونیکی خود برای کاربران جدید را تغییر داد^{۱۳} و از کاربران جدید خواست تا برای حساب‌های جدید خود یک شماره تلفن ارائه کنند. پیش شماره‌های تلفن چندین کشور تحت تحریم توسط آمریکا، شامل ایران، در فهرست کشورها حذف شده بود. در نتیجه، ثبت نام کنندگان جدید ایرانی برای استفاده از خدمات پست الکترونیکی و سرویس امنیتی تایید هویت دو مرحله‌ای که باعث ارتقا امنیت کاربران می‌شود، محروم بودند.

دسترسی کاربران ایرانی به بازار اپ‌های جهانی مانند اپ استور اپل و یا میکروسافت همچنان مسدود است و کاربران برای دسترسی به اپ‌های جهانی مجبور هستند از Third party استفاده کنند و یا از وبسایت‌های که در داخل ایران ایجاد شده مانند <http://cafebazaar.ir> استفاده کنند. نصب به روش Third party، روشی است که کارشناسان امنیت دیجیتال هرگز توصیه نمی‌کنند، چرا که چنین روشی باعث باز شدن در به روی ویروس‌ها و بدافزارها خواهد شد.

این تحریم‌ها باعث می‌شود تا کاربران ایرانی مورد سواستفاده مالی نیز قرار بگیرند. به عنوان نمونه وب سایت www.apid.ir اقدام به فروش به گفته خودشان «قانونی» شناسه اپل (Apple ID) به قیمت بین هزار تا دو هزار تومان به شهروندان ایرانی می‌کند. شناسه اپل در تمام دنیا رایگان است و فقط به دلیل اینکه نام ایران در بین فهرست کشورهای وب سایت اپل نیست، کاربران قادر نیستند تا با نشانی خود در ایران برای خود یک آی.دی رایگان ایجاد کنند.

دولت حسن روحانی و آزادی اینترنت

در حالیکه حسن روحانی با برنامه صریحی برای ترویج آزادی اینترنت در انتخابات ریاست جمهوری ایران شرکت کرد، یک سال پس از به قدرت رسیدن وی به عنوان رئیس جمهور ایران پیشرفت بسیار کمی در این زمینه حاصل شده است. در واقع، همانطور که این گزارش نشان میدهد، توسعه اینترنت ملی در ایران تداوم یافته است، فیلتر کردن برنامه های کاربردی تلفنهای همراه افزایش یافته، و آزار و اذیت فعالان اینترنتی و متخصصان فناوری اطلاعات نیز شدت یافته است.

سیاستهای روحانی تاکنون نشان داده است که او روی پیشبرد اهداف سیاست خارجی خود (مشخصاً مذاکرات هسته‌ای ۱+۵) متمرکز مانده و بنابراین تمایلی به استفاده همزمان از سرمایه های محدود سیاسی خود برای مسایل داخلی نداشته است.

با این حال اگرچه سخنان وی ترجمانی در اخذ سیاستهای مستحکم نداشته است، حسن روحانی در خصوص موضوع آزادی اینترنت از سایر مسایل داخلی بیشتر سخن گفته است. عمدتاً به دلیل اینکه دسترسی به اینترنت (مانند مذاکرات هسته ای که به انزوای بین المللی کشور پایان خواهند داد) بخشی حیاتی از اهداف مهم سیاستهای او برای تجدید حیات اقتصادی و نوسازی کشور را تشکیل میدهند.

علی جنتی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی: «فیسبوک یک شبکه اجتماعی است و به نظرم از مصادیق مجرمانه به شمار نمیرود و کسانی که در آن هستند ارتباطات سالم و درستی دارند. بنده در فیسبوک حضور دارم و کسانی که با من در داخل و خارج کشور ارتباط دارند در این روزها بحث عاشورا و مسائل مختلف آن را مطرح می کنند.» (خبرگزاری فارس، ۲۴ آبان ۱۳۹۲)

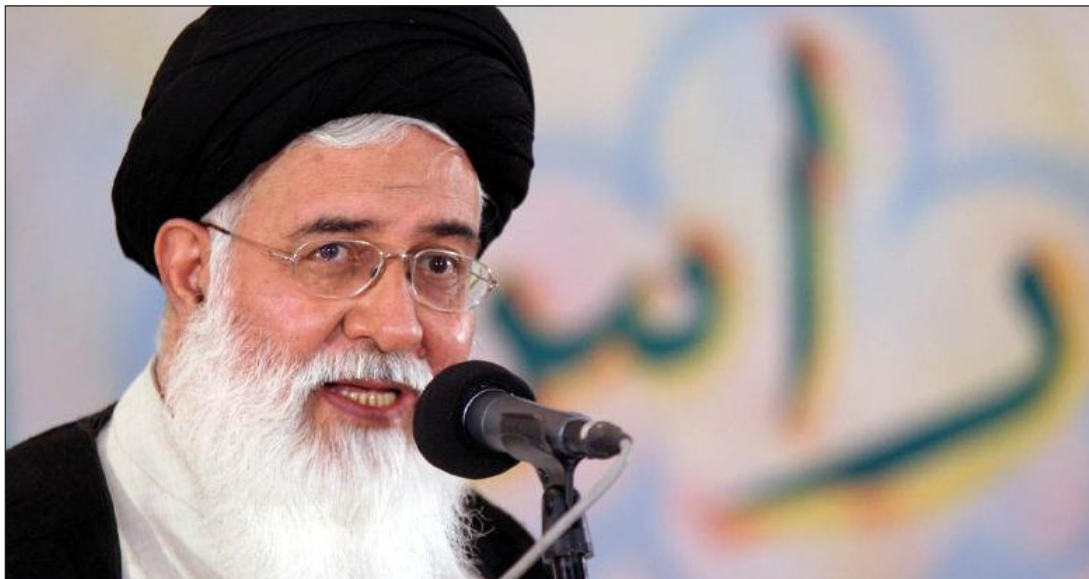
حسن روحانی از زمان مبارزات انتخاباتی تا پس از انتخاب شدن به عنوان رئیس جمهور، در نوبت های مختلف و در سخنان خود از [دسترسی آزاد شهروندان به اینترنت](#)^{۲۴} دفاع کرده است. او در تاریخ ۲۸ شهریور ۱۳۹۲ در خصوص آزادی دسترسی کاربران ایرانی به اینترنت به شبکه [NBC](#)^{۲۵} گفت: «دیدگاه دولت این است که مردم باید به تمام اطلاعات جهان دسترسی داشته باشند. دیدگاههای ما در این مورد باید بر حفظ هویت ملی و اخلاقیات ما مبتنی باشد.»

آقای روحانی همچنین در خصوص شبکه‌های اجتماعی، از ضرورت دسترسی شهروندان به این شبکه‌ها دفاع کرده است. برای مثال وی در همان مصاحبه گفت: «شبکه‌ها نقش مهمی دارند. در دوران انتخابات من ستاد قوی نداشتم اما همه طرفداران من و همه حامیان من خصوصا جوانان از این شبکه‌ها استفاده می‌کردند. الان هم از این شبکه‌ها استفاده می‌کنند حتی از طریق این شبکه‌ها نظارت می‌کنند بر کار دولت. من از فعالیت همه جوانان و از جمله نظارت بر کار دولت خوشحالم البته خودم به شخصه برنامه خاصی در شبکه‌های اجتماعی ندارم، ولی طرفداران من برنامه‌های متنوعی دارند».

طی یک سال گذشته، برخی از مقامات کابینه حسن روحانی نیز از دسترسی مردم به شبکه‌های اجتماعی دفاع کرده‌اند. برای مثال در ۲۴ آبان ۱۳۹۲ علی جنتی وزیر ارشاد اسلامی به خبرگزاری فارس^{۷۶} گفت: «فیس‌بوک یک شبکه اجتماعی است و به نظرم از مصادیق مجرمانه به شمار نمی‌رود و کسانی که در آن هستند ارتباطات سالم و درستی دارند. بنده در فیس‌بوک حضور دارم و کسانی که با من در داخل و خارج کشور ارتباط دارند در این روزها بحث عاشورا و مسائل مختلف آن را مطرح می‌کنند».

با این وجود به علت ترکیب نهادهای مختلفی که اقدام به فیلترینگ وب سایت‌های اینترنتی می‌کنند، عملا دولت نقش تعیین کننده‌ای در این موضوع ندارد. به علاوه پس از اظهار نظرهای مقامات دولت حسن روحانی در حمایت از استفاده مردم از شبکه‌های اجتماعی و همچنین استفاده خود آنها از این شبکه‌های اجتماعی، موجی از مخالفت توسط محافظه کاران و موافقان فیلترکردن شبکه‌های اجتماعی علیه دولت به راه انداخته شد.

علی جنتی در نشست با فعالان رسانه‌های دیجیتال در خصوص توانایی دولت در رفع فیلتر از فیس بوک **تصریح**^{۷۷} کرد: «موضوع رفع فیلتر فیس‌بوک مربوط به کمیته فیلترینگ می‌شود و این مجموعه هم مستقیما زیر نظر این وزارتخانه نیست و تنها یک نماینده در این کمیته دارد. برای بررسی این موضوع باید با اعضای این کمیته صحبت کنیم که نه تنها فیس‌بوک بلکه سایر شبکه‌های اجتماعی نیز قابل دسترسی باشد و قید غیرقانونی برداشته شود».

احمد علم الهدی امام جمعه مشهد: «مگر این دولت، دولت همین رئیس جمهور نیست، مگر مجلس به این دولت رای نداده و آیا آنها به شما رای داده‌اند که فیلتر شکن فیس‌بوک شوید؟ اینکه شما می‌گویید فیس بوک ۱۵ درصد از زهر است، آیا باید فیلترینگش شکسته شود و راه برای دشمنان خدا باز شود؟»

در ۱۱ اسفند سال ۹۲ علی جنتی گفت که «لغو فیلتر فیس‌بوک جزو مواردی است که پس از مدت زمانی حل خواهد شد». در ۱۱ اردیبهشت ۹۳ نیز، محمود واعظی، وزیر ارتباطات و فن آوری اطلاعات **گفت**^{۷۸}: «فقط ۱۵ درصد از محتوای فیس بوک به مطالب و تصاویر غیرقابل استفاده در ایران اختصاص دارد و بقیه آن مفید و براحتی در داخل کشور قابل استفاده و درعین حال قابل مدیریت است.»

تصویر منتشر شده در صفحه فیس‌بوک آیت‌الله خامنه‌ای که حساب‌های وی را در شبکه‌های اجتماعی را معرفی می‌کند.

یک روز پس از اظهار نظر وزیر ارتباطات، احمد علم‌الهدی، از روحانیون محافظه کار و امام جمعه شهر مشهد با انتقاد از وزیر ارتباطات و فن آوری اطلاعات با تحریف سخن وزیر اطلاعات از ۱۵ درصد محتوای غیرقابل استفاده فیس بوک به «۱۵ درصد قابل استفاده» **گفت**^{۷۶}: «باشگاه خبرنگاران جوان از قول وزیر ارتباطات گفته دولت باید فیلترینگ را از بین ببرد و فیس بوک را از فیلتر خارج کند و سپس گفته فقط ۱۵ درصد فیس‌بوک قابل استفاده است و این معنی‌اش این است که دروازه فرهنگمان را به سوی دشمنان پیغمبر باز کنیم. با شکستن فیلترینگ فیس‌بوک غیر از اهانت به پیامبر و اهل بیت و برخورد با دین بر روی مغز جوانان ما سیل رها خواهد شد و آیا با این مسئله می‌خواهید فرهنگ مقاومتی داشته باشید.»

علم‌الهدی^{۸۰} همچنین گفت که با رفع فیلترینگ فیس‌بوک راه برای دشمنان خدا باز می‌شود: «مگر این دولت، دولت همین رییس جمهور نیست، مگر مجلس به این دولت رای نداده و آیا آنها به شما رای داده‌اند که فیلتر شکن فیس‌بوک شوید؟ اینکه شما می‌گویید فیس بوک ۱۵ درصدش زهر است، آیا باید فیلترینگش شکسته شود و راه برای دشمنان خدا باز شود؟»

پس از ماه‌ها کشمکش تندروهای محافظه کار با مقامات دولتی در خصوص ادامه و یا برداشتن فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک، علی جنتی در تیر ماه ۹۳ به **خبرگزاری مهر**^{۸۱} گفت: «اختلافی که امروز وجود دارد بر سر جزئیات است. به طور مثال گروهی معتقدند وایبر باید فیلتر شود و گروهی نیز موافق این موضوع نیستند. این اختلاف نظر حتی در بین کمیته تعیین مصادیق فیلترینگ نیز وجود دارد اما نباید در این زمینه نظر شخصی افراد اعمال شود و طبق قانون باید عمل کنیم.»

در جدال بین دستگاه‌های موافق و مخالف فیلترینگ، در تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۳، کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه اپلیکیشن واتساپ را **فیلتر کرد**^{۸۲}. محمود واعظی وزیر ارتباطات و فن آوری اطلاعات اما در تاریخ ۱۶ اردیبهشت **خبر**^{۸۳} از دستور مستقیم حسن روحانی برای رفع فیلتر از این اپلیکیشن پرکاربرد میان کاربران ایرانی داد. این موضوع با **مخالفت**^{۸۴} شدید عبدالصمد خرمشاهی، دبیر کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه مواجه شد که گفت «رییس‌جمهور اساساً نمی‌تواند مانع اقدامات کارگروه تعیین مصادیق شود.» علاوه بر آن، غلامحسین محسنی‌اژه‌ای سخنگوی قوه قضائیه، نیز در ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۳ در خصوص خودداری وزارت ارتباطات از مسدود کردن اپلیکیشن واتساپ **گفت**^{۸۵}: «در این جا وزارت ارتباطات خلاف قانون عمل کرده که این

دستور را اجرا نکرده و به همین جهت هم باید پاسخگو باشد.»

در نهایت خبرگزاری مهر به نقل از یک عضو کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه در تاریخ ۲۸ خرداد ۱۳۹۳ [اعلام کرد^{۸۶}](#) «با توجه به نگرانی رییس جمهور و مسائلی که پیش از این مطرح شده بود، در آخرین جلسه کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه که با حضور وزرا برگزار شد، درباره واتس آپ تصمیماتی اتخاذ شد. بر این اساس، یک بار دیگر رای گیری صورت گرفت و اعضا به این نتیجه رسیدند که فیلترینگ واتس آپ متوقف شود و این شبکه اجتماعی مبتنی بر موبایل از حالت مسدودیت خارج شد و در کل فعلا قراری بر مسدودیت هیچ یک از شبکه های اجتماعی مبنی بر موبایل نداریم.»

پس از روی کار آمدن، حسن روحانی به عنوان رییس شورای عالی فضای مجازی، در جلسات این شورا شرکت کرده است که این موضوع نشان دهنده اهمیتی است که وظایف و تصمیم گیری های این شورا برای دولت او داشته است.

با توجه به اینکه شش نفر از اعضای کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه از اعضای دولت هستند و یا پنج نفر از اعضای شورای عالی فضای مجازی وزرای دولت محسوب می شوند، عملا دولت حسن روحانی برای تصمیم گیری های انجام شده در این کارگروه و شورا، از اکثریت لازم برخوردار نیست ولی با توجه به اینکه او ریاست شورای عالی فضای مجازی را به عهده دارد، و وزارت خانه ارتباطات و فرهنگ و ارشاد اسلامی از کلیدی ترین دستگاهها در دو موضوع اجرایی کردن شبکه ملی اطلاعات و همچنین فیلتر کردن سایت های اینترنتی، سرعت اینترنت و ... هستند، رییس جمهور می تواند برای عملی کردن وعده های خود از اختیاراتی که برای او پیش بینی شده، استفاده کند.

برخی از اعضا و وزرای کابینه حسن روحانی نیز هم جهت با وی از آزادی شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک و توییتر دفاع کرده و حتی به رغم فیلترینگ رسمی این شبکه ها رسماً با نام خود صفحات فیس بوک یا توییتر باز کرده و عملاً به میلیون ها عضو ایرانی که همواره با فیلترشکن وی پی ان به آنها متصل شده و نظرات خود را به اشتراک می گذارند پیوسته اند. در این میان صفحه [فیس بوک^{۸۷}](#) و [توییتر^{۸۸}](#) جواد ظریف وزیر خارجه و [توییتر^{۸۹}](#) حسن روحانی طی ماه های گذشته خود به یکی از منابع خبری تبدیل شده اند.

آیت الله مکارم شیرازی از مراجع تقلید روز سوم شهریور ۹۳ در پاسخ به یک استفتاء درباره دسترسی به اینترنت پرسرعت و نسل سوم در مطلبی که روی وب سایت او قرار گرفته است ضمن مخالفت با فراهم کردن اینترنت سرعت بالا و نسل سوم اعلام کرد: «کلیه خدمات نسل سوم و اینترنت پرسرعت، پیش تحقق شرایط و شبکه ملی اطلاعات، خلاف شرع و بر خلاف موازین اخلاقی و انسانی است... مسئولین قضایی نیز نباید در این امر حیاتی بی تفاوت باشند.»

علاوه بر آن، حسن روحانی همچنان از سرمایه گذاری و اقدام جهت افزایش پهنای باند اینترنت در ایران به عنوان یکی از وعده های انتخاباتی خود حمایت کرده است. وی در تاریخ ۲۷ اردیبهشت ۱۳۹۳ با اشاره به اینکه از نظر پهنای باند ایران در رتبه ۱۵۳ جهان قرار دارد از این شرایط ابراز نارضایتی کرد و [گفت^{۹۰}](#): «قرار ما با وزارت ارتباطات این است که هرچه زودتر به نسل سوم و چهارم برسیم و پهنای باند نه تنها برای منازل و تجارتخانه ها بلکه حتی برای موبایل هایی که در دست مردم است، افزایش پیدا کند و این کار باید با مشارکت شرکت های خصوصی انجام شود. در بحث محتوا نیز باید همه بخش های مختلف وارد شوند.»

در همین ارتباط، اخیراً وزرات ارتباطات فراخوان بزرگترین مناقصه تحت عنوان «تدبیر یک^{۹۱}» به منظور گسترش بسیار وسیع زیرساخت اینترنت و افزایش پهنای باند برای تحقق یکی از وعده‌های انتخاباتی‌اش اعلام نمود. آخرین وضعیت این مناقصه حاکی از تلاش دولت روحانی حضور شرکت‌های غربی صاحب تکنولوژی در این مسیر و ضرورت صدور مجوز وزارت دارایی آمریکا برای حضور آنها در این پروژه ملی است.

حسن روحانی^{۹۲} در تاریخ ۱۶ خرداد سال ۹۲ در پاسخ به درخواست بسیاری از هواداران خود که مطالبه دسترسی به سرعت بالای اینترنت را مطرح کرده بودند گفت: «ما در شرایطی هستیم که محقق و دانشجوی ما می‌خواهد از اینترنت استفاده کند و در شأن مردم ما نیست که ساعت‌ها در اینترنت منتظر اطلاعات باشند.»

چند ماه بعد محمود واعظی وزیر ارتباطات و فن آوری اطلاعات در آذرماه سال ۹۳ اعلام کرد که در سال آینده پهنای باند و سرعت اینترنت ۲ تا ۳ برابر افزایش خواهد یافت و در پی آن در تاریخ ۱۶ دی ماه اعلام کرد: «پس از پایان دوره انحصار رایتل، مجوز نسل سوم تلفن همراه در مرداد ۹۳ و مجوز نسل چهارم در نیمه دوم سال ۹۳ واگذار خواهد شد.»

در پی اعلام این خبر آیت الله مکارم شیرازی از مراجع تقلید روز سوم شهریور در پاسخ به یک استفتاء درباره دسترسی به اینترنت پرسرعت و نسل سوم در مطلبی که روی وب سایت او^{۹۴} قرار گرفته است ضمن مخالفت با فراهم کردن اینترنت سرعت بالا و نسل سوم در فتوایی اعلام کرد: «کلیه خدمات نسل سوم و اینترنت پرسرعت، پیش تحقق شرایط و شبکه ملی اطلاعات، خلاف شرع و بر خلاف موازین اخلاقی و انسانی است.» او همچنین گفته است که «مسئولین قضایی نیز نباید در این امر حیاتی بی تفاوت باشند.» آیت الله مکارم شیرازی این نظر را در پاسخ به نامه «جمعی از فعالان فضای مجازی» مطرح کرده است.

در تاریخ پانزده تیر ۱۳۹۳ برخی از نمایندگان مجلس در تذکری کتبی به وزیر^{۹۵} ارتباطات به او هشدار دادند که به جای پرداختن به «موضوعات فرعی نظیر پهنای باند» و یا «رفع فیلترینگ»، برای راه اندازی شبکه ملی اطلاعات اقدام کند. با این حال پیش از مخالفت مرکز ملی فضای مجازی^{۹۶} در بیست و هشتم مرداد ۱۳۹۳ وزیر ارتباطات در در حاشیه‌ی مراسم بازگشایی موزه‌ی ارتباطات به خبرنگاران گفت «ما عملاً اینترنت نسل سوم را افتتاح خواهیم کرد.»

با وجود همه مخالفت‌ها در نهایت در تاریخ ۵ شهریور مجوز نسل سوم و چهارم به تمام شرکت‌های خدمات موبایل در ایران اعطا شد.

بر اساس آخرین آمار اعلام شده در وب سایت شرکت مخابرات^{۹۷} تا سال ۹۲ بیش از ۵۶ میلیون خط موبایل در اختیار مردم بوده است. تا پیش از این شرکت رایتل^{۹۸} که به صورت انحصاری مجوز ارائه خدمات نسل سوم را داشت تنها به یک و نیم میلیون نفر خدمات اینترنت پر سرعت را ارائه می‌کرد.

پس از روی کار آمدن حسن روحانی، ایران بار دیگر شرکت در کنفرانس جهانی جامعه اطلاعاتی را که به مدت ۸ سال حضور غیر فعال از سر گرفت. دولت سیدمحمد خاتمی از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۵ در این اجلاس جهانی که در آن کشورها تعهداتی را در خصوص موضوعات مرتبط با جامعه اطلاعاتی متقبل می‌شوند، حضور پیدا کرد. اما در زمان دو دولت محمود احمدی‌نژاد، عملاً دولت ایران مشارکت فعال و تاثیرگذاری در این روند جهانی را کنار گذاشت. دولت حسن روحانی همچنین تسهیلاتی را برای حضور کارشناسان، سندیکاها، اساتید دانشگاه و روزنامه نگاران مستقل حوزه ای.تی.یو در این اجلاس فراهم کرد. به علاوه وزیر ارتباطات پس از این اجلاس از دبیر کل سازمان مخابرات جهانی (ای.تی.یو) دعوت کرد که به ایران سفر کند.

استفاده از شبکه‌های اجتماعی توسط عالی‌ترین مقامات اجرایی در ایران علیرغم فیلتر بودن آن، به نوعی مهر تایید زدن به استفاده از این شبکه‌های اجتماعی محسوب می‌شود.

در مورد شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک و توئیتر، طی ماه‌های گذشته اظهارات ضد و نقضی توسط مسوولین در خصوص رفع فیلتر مطرح شده است. برخی از مقامات ایرانی هم اکنون عضو شبکه‌های اجتماعی هستند همچون جواد ظریف^{۹۹} وزیر امور خارجه، اما شهروندان ایرانی همچنان برای دسترسی به شبکه‌های اجتماعی باید از طریق استفاده از فیلترشکن‌ها و وی.پی.ان‌ها اقدام کنند.

آیت الله علی خامنه‌ای رهبر جمهوری اسلامی نیز تقریباً در تمام شبکه‌های اجتماعی محبوب مانند فیس‌بوک، توئیتر و اینستاگرام دارای حساب کاربر به زبان‌های فارسی، انگلیسی و عربی است.

بسیاری استدلال می‌کنند که روحانی قدرت محدودی برای رسیدگی به این مسائل دارد. علی خامنه‌ای و کمیته‌های مختلفی که وی برای نظارت بر اینترنت ایجاد کرده است، مانند شورای عالی و کارگروه، تحت نفوذ تندروهایی هستند که در نقطه نظرات خامنه‌ای در مورد اینکه ماهیت اینترنت خصمانه است با وی اشتراک دارند. اعضای دولت اقلیت دائمی هر دو نهاد هستند.

با این وجود، توسعه اینترنت ملی ایران با رهبری و اجرای وزارت ارتباطات صورت می‌گیرد که تحت نظر مستقیم قوه مجریه عمل میکند و بودجه این وزارتخانه از طریق دولت روحانی تخصیص داده میشود. همچنین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، که نقش فزاینده‌ای را در فیلتر کردن وبسایت‌ها (مستقل از شورای عالی و کارگروه) پذیرفته است، تحت اختیار مستقیم حسن روحانی است و بودجه خود را از دولت وی دریافت میکند. علاوه بر این، روحانی ریاست شورای عالی فضای مجازی را بعهده دارد و از زمانی که رییس جمهور ایران شده تاکنون در تمام جلسات آن شرکت میکند که این خود منعکس کننده اهمیت است که وی برای مسایل مربوط به اینترنت و تصمیمات شورا در خصوص آن مسایل قائل است. بنابراین، همانگونه که مورد واتس‌آپ نشان داد روحانی به وضوح راههایی برای نفوذ در دسترس دارد، و این سؤال همچنان باقی است که چرا وی برای دفاع از آزادی اینترنت و پیشبرد آن در کشور اقدامات بیشتری انجام نداده است.

با توجه به حمایت روحانی از ادامه اجرای طرح اینترنت ملی، به نظر می‌رسد که او بطور قاطعانه از دسترسی به اینترنت در راستای هدف بازسازی اقتصادی کشور، هدفی که در مرکز دستورکار کابینه اش قرار دارد، دفاع خواهد کرد. بنابراین او به صورت مداوم از افزایش پهنای موجود در کشور دفاع کرده است که برای استفاده حرفه‌ای، تجاری، و علمی از اینترنت ضروری است.

باز شدن راه مجوزهای نسل سوم و چهارم پیروزی بزرگی در مقابل تندروها بود که نسبت به سرعت‌های بالای اینترنت (و دسترسی به محتوایی که چنین سرعتی آن را میسر میکرد) معترض بودند و برای مدت طولانی روی عمل کاهش سرعت اینترنت به حدی که استفاده از آن عملاً غیرممکن میشد حساب میکردند. اما دولت روحانی همچنان در این راه استقامت کرد و تا این لحظه در اجرای این طرح موفق بوده است. او در اول سپتامبر ۲۰۱۴ گفت: «ما نمی‌توانیم دروازه‌های دنیا را به روی نسل جوانمان ببندیم.»

نتیجه‌گیری

در سال ۲۰۱۳، سازمان گزارشگران بدون مرز همراه با چین، سوریه، بحرین و ویتنام، ایران را یکی از پنج کشور که بدترین دشمنان اینترنت نامیده شدند اعلام کرد. این گزارش کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر در ایران نشان داده است که اگر دولت ایران قادر به پیاده سازی کامل طرح‌هایی که در حال حاضر در دست تهیه هستند بشود، سطح کنترل و سانسور اینترنتی در کشور تشدید خواهد شد. نکته‌ای که در خصوص این طرح‌ها از همه بحرانی‌تر است افزایش قابل توجه توانایی دولت برای دسترسی و نظارت مخفیانه بر محتوای اینترنت خواهد بود، که خطرات بزرگی برای افرادی که در هرگونه فعالیت سیاسی و یا اجتماعی فعالیت دارند به وجود خواهد آورد. این افراد احتمالاً با دستگیری، بازداشت بدون دسترسی به وکیل، شکنجه احتمالی، و محکومیت متعاقب محاکمه‌هایی که کوچکترین نشانه‌ای از روند عادلانه قضایی، به اتهامات واهی امنیت ملی روبرو خواهند شد که آنها را برای سالها پشت میله‌های زندان خواهد گذاشت.

شرح و توجیه ایران از پروژه‌های مرتبط با اینترنت خود به شدت گمراه‌کننده هستند. در حالیکه پهنای باند و سایر پیشرفتهای فنی ممکن است به آسانی دستیابی شوند (البته از یک نقطه شروع بسیار پایین)، و برخی برنامه‌های کاربردی که در حال حاضر به دلیل تحریم‌ها مسدود هستند یا برنامه‌هایی که دسترسی به آنها دشوار است ممکن است برای ایرانیان قابل دستیابی شوند، این موضوع نه دلیل اصلی و نه نتیجه اصلی این طرح‌های اینترنتی دولت ایران هستند. در واقع، این توجیهات تنها برای پنهان کردن اهداف اصلی این برنامه‌ها هستند.

پروژه اینترنت ایران، فعالیتهای مداوم فیلترینگ آن، و توانایی‌های تقویت شده نظارت آن بر اینترنت، همگی با هدف سرکوب کنشگری سیاسی یا اجتماعی آنلاین (و درواقع هرگونه بیان مستقل در اینترنت) و آزار و اذیت افرادی که تلاش به دست زدن به این فعالیتهای دارند، میباشد.

این پروژه‌ها به دولت اجازه خواهند داد تا دسترسی به اطلاعات در ایران را بیش از پیش کنترل و محدود کند و بر کلیه محتوایی که از سیستم اینترنت ملی میگذرد نظارت کند. این اقدامات نقض مستقیم و بنیادین حقوق بشری که توسط قوانین بین‌المللی محافظت شده‌اند و قانون اساسی خود ایران میباشد.

در سال ۲۰۱۲، سازمان ملل متحد قطعنامه‌ای را تصویب کرد که طی آن حق جهانی دسترسی به اینترنت و آزادی بیان در اینترنت توسط همه شهروندان جهان به رسمیت شناخته شده و از همه دولتها خواست تا از دسترسی به اینترنت برای همه شهروندان خود حصول اطمینان کنند.

تا زمانی که زمینه داخلی در ایران اجازه بدهد، جامعه بین‌المللی باید هر اقدامی را که ضروری است انجام بدهد تا جامعه ایران را نسبت به آسیب‌پذیری‌های اینترنتی آگاه کند، به آنها در توسعه فن‌آوری‌هایی که با چنین خطرهایی و با سرکوب مقابله میکنند یاری برساند، از دولت روحانی بخواهد تا به تعهدات خود نسبت به دفاع از و ارتقاء آزادی اینترنت در ایران عمل کند و به فوریت چه در کلام و چه در عمل از حق جهانی آزادی بیان و دسترسی به اطلاعات دفاع کند.

پی‌نوشت‌ها

۱. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "ارائه لایحه جرم‌انگاری «وی.پی.ان» توسط پلیس فتا: محدود کردن بیشتر دسترسی به اطلاعات"، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://persian.iranhumanrights.org/1393/02/vpn-crime>
۲. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "مادر ستار بهشتی: پزشکی قانونی آبروی نظام را برد؛ چرا شاهدان را احضار نمی‌کنید؟"، ۲۲ تیر ۱۳۹۲،
http://persian.iranhumanrights.org/1392/04/sattar_mother
۳. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "فشار غیرقانونی پلیس فتا بر شرکت اینترنتی برای افشای اطلاعات شخصی یک کاربر"، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://persian.iranhumanrights.org/1393/02/bayan-fata>
۴. ویدیو اعتراف تلویزیونی اعضای سایت نارنجی،
<https://www.youtube.com/watch?v=TGudJR25T60#t=29>
۵. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "یازده فعال سایبری در کرمان به یک تا ۱۱ سال زندان محکوم شدند؛ اسامی و نحوه دادرسی در ابهام"، ۳۰ خرداد ۱۳۹۳،
<http://persian.iranhumanrights.org/1393/03/cyber-activists>
۶. وبسایت سایبر اورینت، "رسانه جدید و تغییر سیاسی اجتماعی در ایران"، محمد هادی سهرابی حقیقت، در ۱۳۸۹،
<http://www.cyberorient.net/article.do?articleId=6187>
۷. وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، "مقررات و ضوابط شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای"، ۱۲ آذر ۱۳۸۰،
<http://rc.majlis.ir/fa/law/show/100746>
۸. وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، "تشکیل کمیته تعیین مصادیق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای غیرمجاز"، ۱۰ دی ۱۳۸۱،
<http://rc.majlis.ir/fa/law/show/101083>
۹. وبسایت آفتاب، "سالم سازی فضای سایبر در مقابل راهکار صرفاً فنی فیلترینگ"، ۱ مرداد ۱۳۸۷،
<http://goo.gl/QjNRDL>
۱۰. وبسایت Journalism.co.uk، "روزنامه نگار ایرانی به اتهام قتل نفس متهم شد"، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/i2LPim>
۱۱. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "چهار سال پس از بازداشت، هنوز نتیجه تحقیق در باره ادعای شکنجه اعلام عمومی نشده است"، ۲۲ آذر ۱۳۸۷،
<http://goo.gl/6wXr8j>
۱۲. وبسایت کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه، "متن کامل قانون جرائم رایانه‌ای"،
<http://internet.ir/law.html>
۱۳. وبسایت ستاد سامان‌دهی پایگاه‌های اینترنتی، "متن کامل آیین‌نامه ساماندهی پایگاه‌های اینترنتی ایرانی"،

<http://samandehi.ir/samHelp/regulation.html>

۱۴. وبسایت کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه، "فهرست مصادیق محتوای مجرمانه"،
http://internet.ir/crime_index.html

۱۵. وبسایت کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه، "متن کامل قانون جرائم رایانه‌ای"،
<http://internet.ir/law.html>

۱۶. خبرگزاری مهر، "شورای عالی فضای مجازی با حکم رهبر معظم انقلاب تشکیل شد"، ۱۷ اسفند ۱۳۹۰،
<http://goo.gl/1MBGuh>

۱۷. پایگاه اطلاع رسانی دفتر رهبری، "با حکم رهبر معظم انقلاب اسلامی؛ شورای عالی فضای مجازی تشکیل و اعضای حقیقی و حقوقی آن منصوب شدند"، ۱۷ اسفند ۱۳۹۰،
<http://goo.gl/meJ8Om>

۱۸. خبرگزاری مهر، "خرم آبادی: پنج میلیون سایت اینترنتی در کشور فیلتر شده است"، ۲۸ آبان ۱۳۸۷،
<http://goo.gl/GNFG4I>

۱۹. گاردین، "۲۴؟" Heard the one about the president." فروردین ۱۳۸۵،
<http://www.theguardian.com/world/2006/apr/14/iran.topstories3>

۲۰. سازمان گزارشگران بدون مرز، "گزارش ویژه در مورد کشورهای دشمن اینترنت"،
<http://en.rsf.org/special-report-on-internet-11-03-2013.44197.html>

۲۱. یوتیوب، "حمله انصار به دفتر موج سوم وستاد موسوی در قیطره"،
<https://www.youtube.com/watch?v=ZfU8Q8re6c8>

۲۲. کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران، "محدودیت استفاده از اینترنت در دولت روحانی: وعده دسترسی آزاد به اطلاعات چه زمانی محقق خواهد شد؟"، ۱۷ دی ۱۳۹۲،
<http://persian.iranhumanrights.org/1392/10/rouhani-internet>

۲۳. خبرگزاری فارس، "گفت‌وگوی تفصیلی فارس با وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات اینترنت ملی مه‌ماه اجرایی می‌شود"، ۱ مرداد ۱۳۸۵،
<http://goo.gl/42Z2sH>

۲۴. وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، "قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴) - (۱۳۹۰)،"
<http://rc.majlis.ir/fa/law/show/790196>

۲۵. خبرگزاری مهر، "احمدی مقدم: موتور گوگل ابزار جاسوسی است/ مراکز کارآگاه امین راه‌اندازی می‌شود"، ۲۰ دی ۱۳۹۰،
<http://goo.gl/4Cuk4W>

۲۶. وبسایت خبرآنلاین، "۴۰ میلیارد تومان برای ایجاد دیتاسنتر در کشور هزینه شد"، ۱ خرداد ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/46Mxwb>

۲۷. وبسایت ایتنا، "دیتاسنتر ملی طرحی از دیروز تا فردا"، ۲۰ آبان ۱۳۹۱،
<http://goo.gl/UFX7PG>

۲۸. وبسایت شرکت پست ایران، "اخذ نماد اعتماد الکترونیکی الزامی شد"، ۲ آذر ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/pbm1D3>

۲۹. وبسایت نماد اعتماد الکترونیکی (مرکز صدور گواهینامه‌های اس.اس.ال)،
<http://www.enamad.ir>

۳۰. خبرگزاری مهر، "آغاز بکار نخستین مرورگر ایرانی، مرورگر "ساینا" جایگزین اکسپلورر و فایرفاکس/ امکانات کنترلی برای حمایت

- از خانواده، “ ۹ مهر ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/xAq2Is>
۳۱. وبسایت مرورگر ایرانی سائنا،
<http://saina.matma.ir>
۳۲. وبسایت آی.تی. آنالیز، “صدور ۱۰۰ هزار گواهی امضاء الکترونیکی،” ۲۵ اسفند ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/d2uNo9>
۳۳. کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر در ایران، “ موج دوم فیلترینگ و نگرانی جدی از اقدام علیه امنیت کاربران اینترنتی در ایران،” ۱۳ بهمن ۱۳۹۲،
<http://persian.iranhumanrights.org/1392/11/filtering/>
۳۴. وبسایت سیستم‌عاملی ملی زمین، <http://xamin.ir/en>
۳۵. وبسایت خبری آفتاب، “تصویب سند سیستم عامل ملی،” ۸ اردیبهشت ۱۳۸۹
<http://goo.gl/KR0ATI>
۳۶. وبسایت سیستم‌عاملی ملی زمین،
<http://xamin.ir/en>
۳۷. خبرگزاری مهر، “هماهنگ سازی سیستم عامل بومی با رایانش ابری / آغاز فاز دوم “زمین”،” ۱۰ خرداد ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/AQyJq8>
۳۸. شبکه خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، “دولت استفاده از ویندوز را ممنوع کرد/ لینوکس؛ مورد تایید است،” ۱۸ شهریور ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/b2zTsS>
۳۹. خبرگزاری مهر، “جزئیات موتور جستجوگر ملی / “یا حق” به جای یاهو و گوگل می آید،” ۶ مرداد ۱۳۸۹،
<http://goo.gl/RYoT2i>
۴۰. خبرگزاری مهر، “ارائه VPN قانونی در کشور/ متقاضیان می توانند بزودی ثبت نام کنند،” ۷ بهمن ۱۳۹۱،
<http://goo.gl/Km0pVM>
۴۱. خبرآنلاین، “قطع پورت‌های VPN به دستور کارگروه فیلترینگ بوده است،” ۱۱ مهر ۱۳۹۰،
<http://www.khabaronline.ir/detail/176458>
۴۲. خبر آنلاین، “شکست پروژه “وی پی ان قانونی” از زبان مدیرعامل شرکت زیر ساخت،” ۲۶ تیر ۱۳۸۲،
<http://www.khabaronline.ir/detail/304012/ict/ict>
۴۳. وبسایت آپارات، “ویدیو: ناگفته‌های مدیرعامل زیرساخت از شکست پروژه وی پی ان قانونی،” ۲۶ تیر ۱۳۹۲،
<http://www.aparat.com/v/xHpgw>
۴۴. کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر در ایران، “ارائه لایحه جرم‌انگاری «وی.پی.ان» توسط پلیس فتا: محدود کردن بیشتر دسترسی به اطلاعات،” ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://persian.iranhumanrights.org/1393/02/vpn-crime>
۴۵. خبرگزاری تسنیم، “سرمايه‌گذاري ۱۷ ميليارد دلاري دولت در شبکه ملي اطلاعات،” ۲۸ بهمن ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/Bt82eZ>
۴۶. وبسایت آی.سی.تی، “شبکه ملی اطلاعات وارد فاز سرویس دهی شد،” ۱ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/okZeMs>
۴۷. خبرگزاری فارس، “وزیر ارتباطات: شبکه ملی اطلاعات در سال ۹۴ راه‌اندازی می‌شود،” ۲۵ آذر ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/tOsJNX>

۴۸. خبر آنلاین، "فعالیت‌های همه کاربران در فضای مجازی رصد می‌شود / دولت دهم حمایت چندانی از شبکه ملی اطلاعات نکرد"، ۲۶ بهمن ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/dNk6RW>
۴۹. خبر آنلاین، "چه شد که "وی‌جت" فیلتر شد؟!،" ۶ دی ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/ZY0pxi>
۵۰. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "محدودیت استفاده از اینترنت در دولت روحانی: وعده دسترسی آزاد به اطلاعات چه زمانی محقق خواهد شد؟"، ۱۷ دی ۱۳۹۲،
<http://persian.iranhumanrights.org/1392/10/rouhani-internet>
۵۱. خبرگزاری ایسنا، "نظر مسوولان درباره فیلتر "واتس‌آپ"،" ۱ آبان ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/RSJRHO>
۵۲. وب سایت آی.تی. آنالیز، "برنامه‌های موبایلی فعلا فیلتر نمی‌شوند"، ۲۸ خرداد ۱۳۹۳،
<http://itanalyze.com/news/2014/06/18/25170.php>
۵۳. روزنامه دنیایی اقتصاد، "افتتاح پلیس فضای مجازی"، ۴ بهمن ۱۳۸۹،
<http://goo.gl/LTvIlg>
۵۴. بی‌بی‌سی فارسی، "فتا، واحد جدید پلیس ایران برای کنترل فضای اینترنت"، ۳ بهمن ۱۳۸۹،
<http://goo.gl/cQQziu>
۵۵. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "مادر ستار بهشتی: پزشکی قانونی آبروی نظام را برد؛ چرا شاهدان را احضار نمی‌کنید؟"، ۲۴ تیر ۱۳۹۲،
http://persian.iranhumanrights.org/1392/04/sattar_mother
۵۶. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "فشار غیرقانونی پلیس فتا بر شرکت اینترنتی برای افشای اطلاعات شخصی یک کاربر"، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://persian.iranhumanrights.org/1393/02/bayan-fata>
۵۷. بی‌بی‌سی فارسی، "ابراز تردید یک مقام دولتی ایران در باره وجود ارتش سایبری سپاه"، ۱۵ شهریور ۱۳۹۰،
<http://goo.gl/thRrNG>
۵۸. خبرگزاری فارس، "فرمانده سپاه علی بن ابیطالب قم: سپاه دومین ارتش سایبری دنیا را تشکیل داده است"، ۲۰ اردیبهشت ۱۳۸۹،
<http://goo.gl/MwvKRb>
۵۹. وبسایت دیگران، "جانشین سازمان بسیج مستضعفین: حمله و هک سایت‌ها کار لشکر سایبری سپاه است"، ۲۲ اسفند ۱۳۸۹،
<http://digarban.com/node/659>
۶۰. نیویورک تایمز، "توییت‌ر توسط سپاه سایبری ایران مورد حمله قرار گرفت"، ۲۷ آذر ۱۳۸۸،
<http://goo.gl/sR5nt1>
۶۱. زد.دی. نت، "ارتش سایبری ایران بات‌نت تولدی کرده است"، ۴ آبان ۱۳۸۹،
<http://goo.gl/UDIHli>
۶۲. وب سایت مشرق، "هک کردن چند سایت معاند توسط سپاه"، ۱ دی ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/UxbSW1>
۶۳. ویدیو اعتراف تلویزیونی اعضای سایت نارنجی،
<https://www.youtube.com/watch?v=TGudJR25T60#t=29>
۶۴. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "یازده فعال سایبری در کرمان به یک تا ۱۱ سال زندان محکوم شدند؛ اسامی و نحوه دادرسی در ابهام"، ۳۰ خرداد ۱۳۹۳،
<http://persian.iranhumanrights.org/1393/03/cyber-activists>

۶۵. وبسایت جرس، "دستگیری چهار فعال دانشجویی و سایبری در تهران و مشهد"، ۱۰ بهمن ۱۳۹۲،
<http://www.rahesabz.net/story/79977/>
۶۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، "محکومیت هشت فعال فیس بوکی به جرم تبانی علیه امنیت ملی"، ۲۲ تیر ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/pRaz0q>
۶۷. وبسایت فیلتر شد،
<http://filtershod.com/>
۶۸. وبسایت لایف وب،
<http://lifeweb.ir/>
۶۹. دیپلماسی ایرانی، "مذاکره با گوگل برای فعالیت در ایران"، ۵ دی ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/65hs3l>
۷۰. وبلاگ رسمی گوگل به زبان فارسی، "افزایش حملات فیشینگ به ایرانیان در آستانه انتخابات"، ۲۳ خرداد ۱۳۹۲،
<http://googlepersianblog.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>
۷۱. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "نامه به شرکت یاهو"، ۲۳ آبان ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/rO105M>
۷۲. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "پاسخ مثبت دولت اوباما به فعالان حقوق بشر: لغو تحریم تبادلات پولی ایرانیان برای خرید تجهیزات و سرویس‌های اینترنتی"، ۲۰ بهمن ۱۳۹۲،
<http://persian.iranhumanrights.org/1392/11/gl-treasury/>
۷۳. کمپین بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "محدودیت استفاده از اینترنت در دولت روحانی: وعده دسترسی آزاد به اطلاعات چه زمانی محقق خواهد شد؟"، ۱۷ دی ۱۳۹۲،
<http://persian.iranhumanrights.org/1392/10/rouhani-internet>
۷۴. فارس نیوز، "متن کامل مصاحبه رئیس‌جمهور ایران با شبکه «ان‌بی‌سی» آمریکا"، ۲۸ شهریور ۱۳۹۲،
<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13920628000639>
۷۵. خبرگزاری فارس، "جنتی در جمع خبرنگاران: فیس‌بوک را جزو مصادیق مجرمانه نمی‌دانم/ در فیس‌بوک عضو هستم"، ۲۴ آبان ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/6O3qY2>
۷۶. خبرگزاری مهر، "وزیر ارشاد: فیس بوک باید برای همه قابل دسترسی باشد/ فیلتر سایتهای اینترنتی به حداقل برسد"، ۱۴ آبان ۱۳۹۲،
<http://goo.gl/ebFVUs>
۷۷. عصر ایران، "وزیر ارتباطات: فیس بوک در داخل کشور قابل مدیریت است"، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/hRt58a>
۷۸. تابناک، "هشدارهای علم الهدی درباره رفع فیلتر فیسبوک"، ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/ssNW8D>
۷۹. ویدیو انتقاد آیت الله علم الهدی از تصمیم دولت برای رفع فیلترینگ فیس‌بوک،
<https://www.youtube.com/watch?v=rEBRhTMsSSg>
۸۰. خبرگزاری مهر، "وزیر ارشاد: ماهیت فیلترینگ را همه قبول دارند/ اروپا با فیلترینگ مانع نفوذ فرهنگ آمریکایی می‌شود"، ۴ تیر ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/M7VHIe>
۸۱. تابناک، "واتس اپ ایران فیلتر شد!"، ۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/FyruHU>

۸۲. وبسایت خبری تحلیلی الف، "دستور روحانی برای توقف فیلتر شبکه اجتماعی واتس‌آپ،" ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/poVVJH>

۸۳. خبرگزاری فارس، "رئیس‌جمهور رأساً نمی‌تواند مانع اقدامات کارگروه تعیین مصادیق شود/ ادعای وزیر ارتباطات کذب است،" ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۳،

<http://goo.gl/grONNp>

۸۴. رادیو فردا، "اژه‌ای: پرهیز وزیر ارتباطات از مسدود کردن واتس‌آپ خلاف قانون است،" ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/katRD9>

۸۵. وبسایت آی.تی. آنالیز، "برنامه‌های موبایلی فعلاً فیلتر نمی‌شوند،" ۲۸ خرداد ۱۳۹۳،
<http://goo.gl/6ar0ar>

۸۶. صفحه فیس‌بوک جواد ظریف،

<https://www.facebook.com/jzarif>

۸۷. توییتر جواد ظریف،

<https://twitter.com/JZarif>

۸۸. توییتر حسن روحانی،

https://twitter.com/Rouhani_ir

۸۹. صفحه فیس‌بوک علی خامنه‌ای،

<https://www.facebook.com/www.Khamenei.ir>

۹۰. آفتاب نیوز، "روحانی: از شرایط پهنای باند اینترنت در کشور راضی نیستیم،" ۲۷ اردیبهشت ۱۳۹۳،
<http://aftabnews.ir/fa/news/244235>

۹۱. وبسایت شرکت ارتباطات زیرساخت، "فراخوان ارزیابی کیفی مناقصه گران شماره ۱۰/۹۳ توسعه تجهیزات شبکه انتقال نوری ارتباطات زیرساخت کشور در برنامه پنجساله پنجم (پروژه تدبیر ۱) در دو بخش A و B،"

<http://www.tic.ir/fa/tender/302>

۹۲. وبسایت سیتنا، "روحانی در شبکه ۴: در شأن مردم ما نیست ساعت‌ها در اینترنت منتظر اطلاعات باشند،" ۱۶ خرداد ۱۳۹۲،
<http://www.citna.ir/news/7559>

۹۳. آی.تی. آنالیز، "زمان واگذاری مجوز نسل ۴ اعلام شد،" ۱۶ دی ۱۳۹۲،

<http://itanalyze.com/news/2014/01/06/23414.php>

۹۴. کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر در ایران، "آیت‌الله مکارم شیرازی اینترنت پرسرعت را خلاف شرع و برخلاف موازین اخلاقی و انسانی دانست،" ۳ خرداد ۱۳۹۳،

[/http://persian.iranhumanrights.org/1393/06/makarem-shirazi](http://persian.iranhumanrights.org/1393/06/makarem-shirazi)

۹۵. وبسایت ایستنا، "تذکر کتبی جمعی از نمایندگان مجلس به وزیر ICT: به موضوعات فرعی نظیر پهنای باند و رفع فیلترینگ نپردازید!" ۱۵ تیر ۱۳۹۳،

[/http://www.ictna.ir/id/063173](http://www.ictna.ir/id/063173)

۹۶. سیتنا، "وزیر ارتباطات در جمع خبرنگاران: اعطای مجوز نسل سوم به اپراتورها منوط به تصویب پیوست فرهنگی نیست،" ۲۸ مرداد ۱۳۹۳، ۱۶۱۹۸،
<http://www.citna.ir/news/16198>

۹۷. شرکت مخابرات ایران، "نگاهی به وضع شبکه مخابراتی کشور،" <http://tci.ir/sf0/page5.aspx?lang=Fa>

۹۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، "رایتل ۱.۵ میلیون مشترک دارد،" ۱۵ مهر ۱۳۹۲،

<http://goo.gl/yrK2CP>

۹۹. صفحه فیس‌بوک جواد ظریف،

<https://www.facebook.com/jzarif>

کمیته بین‌المللی
حقوق بشر در ایران

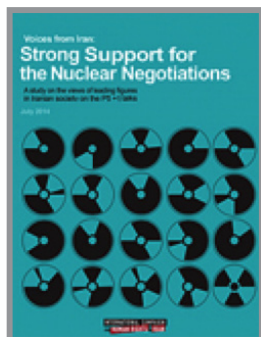
persian.iranhumanrights.org

اینترنت در زنجیر

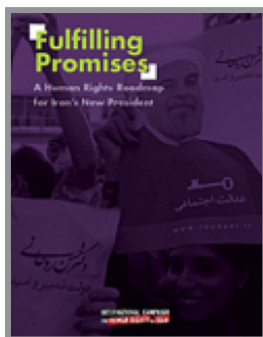
کنترل پنهان و فزآینده بر کاربران ایرانی و تغییر روش های کنترل آنلاین

«اینترنت در زنجیر: کنترل پنهان و فزآینده بر کاربران ایرانی و تغییر روش های کنترل آنلاین»، گزارشی جامع در توضیح و شرح و شناسایی لایه های مختلف سانسور و فیلترینگ دولتی و روش های پیچیده و جدیدی است که نهادهای دولتی برای کنترل کاربران استفاده می کنند. این گزارش همچنین تحلیل دقیقی از طرح های فنی و همچنین سیاست هایی که در زمینه های یاد شده در ایران به کار گرفته می شود، از جمله توسعه شبکه ملی اطلاعات کشور و همه اجزای آن، اقدامات مرتبط با فیلترینگ، از جمله فیلترینگ تلفن های همراه، ارائه می کند. ابزارها، متدها و همچنین ظرفیت هایی که به شدت توانایی نهادهای حکومتی را در کنترل دسترسی به اینترنت و نظارت آنلاین بر کاربران در ایران افزایش می دهند، از جمله دیگر محورهایی است که این گزارش جنبه های مختلف آن را برای مخاطبان آشکار می کند. «اینترنت در زنجیر» همچنین نحوه استفاده از این سیاست ها و توانایی ها برای هدف قرار دادن ارتباطات اینترنتی کاربران که در نهایت به آزار و اذیت و بازداشت آنها می انجامد را، با ارائه جزئیات فنی و تحلیلی جامعی مورد بررسی قرار می دهد.

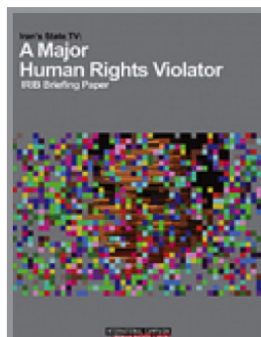
آخرین گزارش های منتشر شده

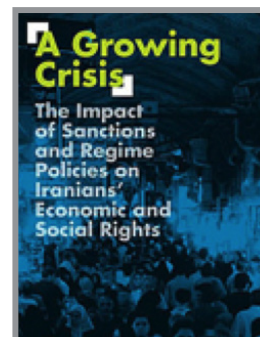
صداهایی از ایران
حمایت قدرتمند از
مذاکرات هسته (انگلیسی)

عمل به وعده ها
یک نقشه راه حقوق بشری
برای رئیس جمهوری ایران

تلویزیون؛ رسانه ملی
از مهمترین ناقضان
حقوق بشری در ایران (انگلیسی)

یک بحران فزآینده
تاثیر تحریم ها و سیاست های
حکومت بر حقوق اجتماعی و اقتصادی
مردم ایران (انگلیسی)

کمیسیون بین المللی
حقوق بشر در ایران

www.persian.iranhumanrights.org